

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет української й іноземної філології, журналістики та мистецтв

Кафедра англійської філології та світової літератури імені професора

Олега Мішукова

**Відтворення релігійно-філософського підтексту в англо-українському
перекладі пісеньних текстів американського метал-гурту "Metallica"**

Кваліфікаційна робота (проєкт)
на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконала: здобувачка 2М курсу, 08-202М групи

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Спеціальність 035 Філологія

Освітньо-професійної (наукової) програми
«Філологія (германські мови та літератури
(переклад включно)),

Ріпа Олександра Ігорівна

Керівник: Хан О.Г., к.філол.н., доцентка

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВІДТВОРЕННЯ ПІДТЕКСТУ В ПЕРЕКЛАДІ

- 1.1. Поняття підтексту в перекладознавстві
- 1.2. Особливості релігійно-філософського підтексту
- 1.3. Основні підходи до перекладу пісенних текстів

РОЗДІЛ 2. РЕЛІГІЙНО-ФІЛОСОФСЬКІ МОТИВИ У ТВОРЧОСТІ ГРУПУ “METALLICA”

- 2.1. Тематичний аналіз текстів пісень
- 2.2. Символіка та метафорика релігійно-філософського змісту
- 2.3. Специфіка художнього світу гурту

РОЗДІЛ 3. ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИЙ АНАЛІЗ ВІДТВОРЕННЯ РЕЛІГІЙНО-ФІЛОСОФСЬКОГО ПІДТЕКСТУ В УКРАЇНОМОВНОМУ ПЕРЕКЛАДІ ПІСЕНЬ ГРУПУ “METALLICA”

- 3.1. Застосування лексико-семантичної трансформації
- 3.2. Техніки збереження символіки та підтекстових значень
- 3.3. Труднощі та можливості адекватного відтворення підтекстових значень пісень обраного гурту

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасному світі переклад виконує надзвичайно важливу роль у міжкультурній комунікації, забезпечуючи доступність художніх, наукових та музичних текстів для ширшого кола споживачів. Особливе значення у цій сфері набуває відтворення підтексту, оскільки він зберігає глибинні смисли оригінального твору та передає авторське бачення. Релігійно-філософські мотиви у піснях гурту “Metallica” мають складну багаторівневу семантику, що потребує від перекладача не тільки мовної компетенції, а й культурного та філософського розуміння. Тема відтворення релігійно-філософського підтексту в англо-українському перекладі пісенних текстів американського метал-гурту “Metallica” є надзвичайно актуальною, оскільки дозволяє дослідити специфіку передачі смислових, емоційних та культурних нюансів в умовах міжмовної комунікації.

Зв’язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження є частиною ініціативної науково-дослідної роботи кафедри з теми «Лінгвокогнітивні, лінгвокульторологічні, наратологічні та перекладознавчі аспекти дослідження художніх та нехудожніх типів текстів» (державний реєстраційний номер 0123U103801).

Об’єкт дослідження – пісенні тексти гурту “Metallica”, як приклад англomовного художнього дискурсу.

Предмет дослідження – лінгвістичні та перекладознавчі аспекти передачі релігійно-філософського підтексту в українському перекладі.

Мета дослідження - виявити закономірності та ефективні практики відтворення релігійно-філософського підтексту у перекладах пісень гурту “Metallica” з англійської на українську мову.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати наукові підходи до визначення поняття «підтекст» у перекладознавстві.

2. Визначити основні теоретичні підходи до перекладу пісенних текстів.
3. Дослідити релігійно-філософські мотиви у творчості гурту “Metallica”.
4. Охарактеризувати особливості художнього світу “Metallica” у контексті поєднання філософських, духовних і соціальних тем.
5. Здійснити огляд англо-українського перекладу лірики пісень “Metallica” у контексті відтворення релігійно-філософського підтексту.
6. Окреслити основні труднощі та можливості адекватного відтворення підтексту у перекладах пісенних текстів обраного гурту.

Методи дослідження: У роботі використано сукупність взаємодоповнювальних методів: описовий метод (для аналізу лексико-семантичних, стилістичних і символічних особливостей пісенних текстів гурту Metallica), порівняльний (для зіставлення англomовних оригіналів із українськими перекладами та виявлення перекладацьких трансформацій), інтерпретативний (для тлумачення філософських і релігійних мотивів, емоційних підтекстів та авторських інтенцій), тезаурусний (для систематизації ключових понять і концептів, що формують релігійно-філософське поле пісенних текстів), контент-аналіз (для узагальнення основних мотивів, образів і тем, пов’язаних із духовними пошуками та моральними дилемами), елементи структурно-семантичного аналізу (для визначення взаємозв’язку між метафоричними, символічними й філософськими компонентами оригіналів і перекладів).

Наукова новизна даного дослідження полягає в комплексному аналізі механізмів відтворення релігійно-філософського підтексту в англо-українських перекладах пісенної лірики гурту Metallica, що дає змогу виявити не лише лексико-семантичні трансформації, а й глибші культурологічні, інтертекстуальні та емоційно-ритмічні чинники, які визначають перекладацькі рішення. Отримані результати розвивають сучасні

підходи до перекладу пісенних текстів у контексті глобалізації, акцентуючи роль культурної адаптації та контексту у сприйнятті релігійно-філософських смислів українською аудиторією.

Практична значущість даного дослідження полягає в застосуванні у художньо-пісенному перекладі, локалізації, субтитруванні та підготовці перекладачів; воно корисне фахівцям і студентам, бо пропонує інструменти для передавання релігійно-філософського підтексту (аналітичні таблиці, типологію підтекстів зі стратегіями, рекомендації щодо балансу «точність — ритм — емоція» і культурної адаптації). Запропонована методика підвищує якість україномовних версій пісенної лірики й може бути інтегрована в навчальні кейси, глосарії та практику міжнародної комунікації креативних індустрій.

Апробація результатів дослідження. Результати магістерського дослідження були перевірені у практиці навчання: здійснено демонстрації на семінарах і майстер-класах з перекладацького аналізу, а також у межах внутрішніх обговорень кафедри. Основні положення представлено у вигляді доповіді на XVI Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Іноземні мови у сучасному комунікативному просторі», що відбулася 17–18 квітня 2025 року в онлайн-форматі.

Публікації. Результати дослідження опубліковані у вигляді наукової статті:

Ріша О. *Переклад пісенних текстів: особливості, труднощі, стратегії* // Збірник наукових праць «Іноземні мови у сучасному комунікативному просторі»: матеріали XVII Всеукр. студ. наук.-практ. конф. (м. Херсон, 17–18 квітня 2025 р.). — Херсон: ХНТУ, 2025. — С. 121–124.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВІДТВОРЕННЯ ПІДТЕКСТУ В ПЕРЕКЛАДІ

1.1. Поняття підтексту в перекладознавстві

Поняття підтексту у перекладознавстві є однією з ключових категорій, що визначає глибину та якість передачі смислових і емоційних відтінків оригінального твору. Підтекст можна розуміти як систему прихованих або непрямов виражених значень у тексті, що не завжди фіксуються на рівні буквального змісту, але формують його загальну смислову структуру. Він включає культурні, філософські, моральні та емоційні компоненти, які впливають на сприйняття тексту читачем або слухачем. У перекладі підтекст набуває особливого значення, оскільки відтворення цих прихованих смислів потребує не лише лінгвістичної компетенції, а й глибокого розуміння культурного та філософського контексту оригіналу [1, с.120].

Сучасні дослідники виділяють кілька типів підтексту, що актуальні для перекладознавства. До основних відносять семантичний, культурологічний і емоційно-експресивний підтекст. Семантичний підтекст передає приховані смислові відтінки, що розкривають філософські або моральні концепти, культурологічний пов'язаний із національно-історичними особливостями та символікою, а емоційно-експресивний відтворює авторську інтонацію та психологічну атмосферу твору. Як зазначає Андрієнко Т. П., у контексті англomовного дискурсу концепт гріха має численні семантичні пласти, які змінюються в залежності від історичного періоду та культурного середовища, і відтворення цих відтінків у перекладі є критично важливим для збереження смислової повноти тексту [2, с.499].

Бацевич Ф. С. підкреслює, що релігійна лексика у художньому тексті виконує функцію не лише прямої інформативної передачі, а й формує

систему асоціативних ідей та моральних категорій. Вона спрямовує читача на осмислення вищих духовних цінностей, формує філософські рефлексії та створює внутрішню напругу. У перекладі українською мовою завдання перекладача полягає у відтворенні не тільки значення окремих слів, а й їхніх конотацій, риторичних і стилістичних функцій. Бацевич Ф. С. у своїй монографії пропонує семантичну класифікацію релігійної лексики, що дозволяє систематизувати підходи до перекладу та аналізу підтексту [3].

Білоус О. М. зазначає, що при перекладі складних текстів, особливо науково-технічних або публіцистичних, важливо дотримуватися балансу між точністю передачі інформації та стилістичною адекватністю. У випадку художньої лірики, особливо музичних текстів Metallica, цей баланс набуває особливої ваги, оскільки підтекст включає філософські та моральні концепти, що потребують делікатного та чутливого підходу. Використання таблиць із порівнянням оригінальних та перекладних форм дозволяє візуалізувати відповідності та розбіжності, що є важливим для аналізу якості перекладу [4, с.27].

Борисова О. В., Довгопол А. Л. вказують на роль семантичної деривації та контекстуалізації у релігійній лексиці української мови. Підтекст у такому випадку формується не лише на основі прямого значення слова, а й через історико-культурні та лінгвістичні асоціації. У перекладі пісень Metallica це проявляється через вибір українських відповідників для англійських термінів із багатозначним значенням, таких як «sin», «redemption», «salvation». Таблиці, що зіставляють оригінальні терміни та українські варіанти, дозволяють систематизувати перекладацькі рішення та оцінити ефективність передачі релігійно-філософського підтексту [6, с.43].

Ваховська О. В. і Верба Л. Г. наголошують на необхідності врахування стилістичної та емоційної функції лексики у художньому тексті. Підтекст у пісенних текстах часто інтегрується у ритміку, музичний темп та мелодичні акценти, і його втрата або спотворення може змінити сприйняття слухача. Табличний аналіз перекладу допомагає відстежувати, як семантичні й

стилістичні елементи взаємодіють та як перекладач зберігає гармонію між смислом та музичною формою [7, с.120] [8, с.248].

Гудзь Н. О. і Гуменюк Л. М. підкреслюють функціональний аспект релігійної лексики у художньому тексті. Вони стверджують, що переклад релігійних термінів повинен передавати не лише словникове значення, а й соціально-культурний, моральний і емоційний підтекст. Для українського слухача важливо, щоб переклад відтворював авторську концептуалізацію гріха, спокути чи внутрішньої боротьби. Таблиці зі співставленням оригінальних англійських рядків і українських перекладів дозволяють аналітично оцінити, наскільки успішно відтворено філософський зміст та релігійні алюзії [9, с.442] [10, с.41].

Таблиця 1.1.

Класифікація та стратегії відтворення релігійно-філософського підтексту в перекладі

Тип підтексту	Основні характеристики	Приклади лексичних одиниць	Стратегії перекладу	Аналітичний коментар
Семантичний	Приховані смисли, що розкривають моральні або філософські концепти	Гріх, спокута, спасіння	Дослівна передача, перифраз, семантична адаптація	Семантичний підтекст формує глибинне розуміння авторської концепції, перекладач повинен зберегти багатозаровість значень, враховуючи культурні та історичні аспекти
Культурологічний	Залежить від національно-історичного та релігійного контексту	Хрест, храм, святий	Культурна адаптація, пояснювальні вставки, транслітерація	Відтворення культурологічного підтексту забезпечує сприйняття тексту слухачем чи читачем як цілісного, зберігаючи авторську концептуалізацію релігійних образів

Емоційно-експресивний	Передає авторську інтонацію, емоційний стан	Жаль, страх, каяття	Використання емоційно забарвлених синонімів, стилістична адаптація	Цей підтекст зберігає психологічну атмосферу тексту, дозволяє перекладу не втратити художню виразність та емоційну напруженість
Філософський	Розкриває питання життя, смерті, морального вибору	Доля, свобода волі, совість	Пояснювальна адаптація, інтерпретація, семантична трансформація	Філософський підтекст вимагає від перекладача глибокого осмислення концептів, щоб передати не лише зміст, а й сенсову глибину та духовне навантаження

Таблицю розроблено на основі джерела [1].

Проведений аналіз демонструє, що підтекст у перекладі релігійно-філософської лексики має багатшарову структуру, де кожен тип виконує специфічні функції. Семантичний підтекст спрямований на передачу внутрішньої логіки концептів, його точне відтворення забезпечує збереження глибинного сенсу оригіналу. Культурологічний підтекст фокусує увагу на національно-історичних та релігійних особливостях, що критично важливо для міжкультурного діалогу та розуміння символіки тексту. Емоційно-експресивний аспект дозволяє передати психологічну напругу та авторську інтонацію, що є невід’ємною частиною художньої цілісності. Філософський підтекст спрямований на осмислення глобальних морально-етичних питань, що потребує від перекладача високого рівня інтерпретаційної компетенції [4].

Таким чином, поняття підтексту у перекладознавстві є багаторівневим явищем, що включає лексичний, семантичний, стилістичний та культурологічний аспекти. Його відтворення в англо-українському перекладі

пісень Metallica потребує системного підходу, що поєднує аналіз релігійної лексики, стилістичних функцій та семантичних відповідностей. Використання таблиць для співставлення оригінальних і перекладених термінів є ефективним інструментом для дослідження підтексту, дозволяючи оцінити, наскільки адекватно передано релігійно-філософський зміст та художню цінність твору. З аналізу праць дослідників випливає, що ефективно відтворення релігійно-філософського підтексту можливе лише за умови поєднання мовної точності, культурної компетентності й естетичної чутливості.

1.2. Особливості релігійно-філософського підтексту

Особливості релігійно-філософського підтексту в перекладі визначаються його складністю та багаторівневою природою. Він включає не лише прямі смисли слів, а й приховані культурні, моральні та етичні конотації, які формують глибинну семантичну структуру тексту. Такі підтексти здатні передавати внутрішні конфлікти, моральні дилеми та духовні пошуки, що робить їх ключовим елементом для точного відтворення авторського задуму. В умовах англо-українського перекладу особливо важливо враховувати різницю у культурних та релігійних традиціях, щоб не втратити смислову багатошаровість оригіналу [4, с.26].

Релігійно-філософський підтекст має високу семантичну щільність, що проявляється у використанні специфічної лексики, метафор та символів. Наприклад, терміни «гріх», «спокута», «доля» несуть у собі широкий спектр конотацій, які можуть змінюватися залежно від контексту. Перекладачеві необхідно знайти баланс між точністю передачі значення та збереженням художньої виразності тексту. Таблиці, що систематизують семантичні відповідності між англійськими і українськими термінами, дозволяють оцінити адекватність перекладу і визначити, які стратегії найбільш ефективні для відтворення підтексту.

Серед особливостей релігійно-філософського підтексту слід виділити його інтеграцію у структурні та стилістичні елементи тексту. Підтекст нерідко проявляється через композиційні засоби, ритмічну організацію та повтори, що підкреслюють моральні або духовні аспекти твору. Це означає, що при перекладі важливо враховувати не лише словникове значення, а й ритміко-стилістичні особливості оригіналу. Аналітичні таблиці, що зіставляють лексичні одиниці з їх стилістичною функцією, допомагають систематизувати цей процес і роблять оцінку перекладу більш об'єктивною.

Іншою важливою рисою є полісемія релігійно-філософської лексики, яка ускладнює її переклад. Одне слово може містити кілька рівнів значення, включно з моральним, культурним та духовним. Наприклад, слово «спасіння» може означати рятування фізичне, моральне або духовне, залежно від контексту. Перекладачеві доводиться здійснювати семантичний вибір, що зберігає цілісність оригінальної концепції і водночас робить текст зрозумілим для україномовного читача. Такі рішення часто фіксуються в таблицях зі стратегіями перекладу, що демонструють різні варіанти відтворення багатозначних термінів [5, с.200].

Особливості релігійно-філософського підтексту також проявляються у його емоційно-експресивній функції. Він здатний створювати внутрішню напругу, акцентувати конфлікти і моральні дилеми, передавати психологічний стан героя чи автора. У перекладі важливо передати цю інтонацію, використовуючи емоційно забарвлені відповідники або стилістичні трансформації. Аналітичне відстеження таких рішень у таблицях дозволяє оцінити, наскільки ефективно переклад передає не лише зміст, а й художню атмосферу оригіналу.

Оскільки релігійно-філософський підтекст невіддільний від культурного середовища, притаманні окремій культурі символи та алегорії можуть тлумачитися хибно в іншій. Тому перекладач повинен уміло локалізувати ці елементи, щоб український читач розумів їх як єдину й логічну систему. Використання таблиць зі співставленням термінів та їх

культурних конотацій дозволяє аналізувати ефективність таких адаптацій і робить процес перекладу прозорим та науково обґрунтованим.

Таблиця 1.2.

Особливості релігійно-філософського підтексту та стратегії його перекладу

Тип підтексту	Основні характеристики	Приклади лексичних одиниць	Стратегії перекладу	Аналітичний коментар
Семантичний	Включає приховані смисли, моральні та філософські концепти, багатозначні значення	Гріх, спокута, моральний вибір	Дослівна передача, перифраз, семантична адаптація	Семантичний підтекст формує основу філософського осмислення тексту. Перекладач повинен враховувати всі рівні значення терміну, щоб уникнути спрощення концепту.
Емоційно-експресивний	Передає внутрішній стан автора або героя, психологічну напругу та інтонацію	Страждання, каяття, внутрішній конфлікт	Використання емоційно забарвлених синонімів, стилістична адаптація	Відтворення емоційно-експресивного підтексту дозволяє зберегти художню напруженість і інтонаційну структуру тексту, що особливо важливо у перекладі релігійних концептів.
Культурологічний	Включає релігійні та культурні символи, алегорії, що мають специфічне значення у певній культурі	Хрест, храм, святий, молитва	Культурна адаптація, пояснювальні вставки, транслітерація	Культурологічний підтекст забезпечує цілісність сприйняття тексту та його інтерпретацію в рамках іншої культури. Використання таблиць допомагає порівнювати символи

				оригіналу і перекладу.
Філософський	Розкриває моральні, етичні та духовні концепти, питання життя, смерті, долі	Доля, совість, свобода волі	Пояснювальна адаптація, семантична трансформація, інтерпретація	Філософський підтекст потребує від перекладача глибокого осмислення концептів, щоб зберегти сенсову глибину. Таблиці зіставлення допомагають систематизувати варіанти перекладу і оцінити їх ефективність.
Символічний	Використовує метафори, алегорії та образні конструкції для передачі релігійно-філософських ідей	Світло як очищення, темрява як гріх, шлях до спасіння	Метафоричний переклад, адаптація образів, пояснення	Символічний підтекст створює додатковий рівень змісту, важливий для художнього відтворення тексту. Перекладачеві потрібно передати символічну функцію термінів без втрати їх духовного значення.

Таблицю розроблено на основі джерела [1].

Таблиця демонструє багаторівневу природу релігійно-філософського підтексту та різноманітність стратегій його перекладу. Семантичний і філософський підтексти відображають глибинні моральні та духовні концепти, що формують цілісну систему смислів тексту. Емоційно-експресивний підтекст дозволяє передати авторську інтонацію і психологічну напругу, що робить переклад живим і емоційно насиченим. Культурологічний і символічний підтексти сприяють інтеграції тексту у нову культурну середу, зберігаючи його символіку та алегорії.

Використання таблиць у перекладознавстві дозволяє систематизувати різні аспекти підтексту та стратегій його передачі. Вони забезпечують наукову прозорість перекладу, дозволяють оцінити адекватність передачі значення, емоційної і культурної складової, а також допомагають відстежувати оптимальні рішення перекладача для багатозначних термінів. Такий комплексний підхід створює умови для високоякісного перекладу, який зберігає релігійно-філософську глибину тексту та його художню цінність.

1.3. Основні підходи до перекладу пісенних текстів

Переклад пісенних текстів має свою специфіку, яка зумовлена поєднанням лексичних, ритмічних, музичних та емоційних елементів. Основною особливістю такого перекладу є необхідність поєднання точності передачі змісту з художньою виразністю і ритмічною адаптацією. Пісенний текст часто містить метафори, символи, алюзії та релігійно-філософські концепти, які виконують подвійне завдання — передають смисл і формують емоційний вплив на слухача. У перекладі важливо зберегти не лише словникове значення, а й внутрішню динаміку твору, його ритм і інтонаційні особливості [6, с.34].

Сучасні дослідники виділяють декілька основних підходів до перекладу пісенних текстів. До них належать дослівний, адаптаційний, семантично-інтерпретаційний та креативний підходи. Дослівний підхід передбачає максимально точну передачу значення оригінальних слів, що дозволяє зберегти семантичний підтекст, проте може втратити ритмічну та мелодійну структуру пісні. Адаптаційний підхід фокусується на стилістичній та ритмічній гармонії, часто використовуючи перефразування або заміну складних концептів більш зрозумілими аналогами.

Підхід семантичної інтерпретації спирається на ретельне вивчення підтексту й культурних чинників твору. Завдяки цьому перекладач може

перенести релігійно-філософські ідеї в інше культурне поле, не втрачаючи їхньої моральної та духовної ролі. Натомість креативний підхід формує новий художній образ, узгоджений із ритмом і емоційністю оригіналу, але допускає певні тлумачні модифікації. У випадку сакрально-філософських текстів творча свобода не повинна суперечити початковому змісту та духовному шару.

Однією з особливостей перекладу пісенних текстів є інтеграція релігійно-філософських підтекстів у мелодичну структуру. Пісенний рядок часто містить метафори та символи, які формують емоційний і моральний ефект. Перекладач повинен підбирати слова і конструкції так, щоб зберегти як семантичну, так і музичну гармонію. Табличне зіставлення лексичних одиниць, їхніх стилістичних функцій та стратегій перекладу дозволяє систематизувати процес і оцінити ефективність відтворення релігійно-філософського підтексту [7, с.120].

Особливо важливо враховувати полісемію релігійної лексики у пісенних текстах. Одне слово може одночасно виконувати семантичну, символічну і моральну функцію, що створює додаткові вимоги до перекладу. Перекладачеві доводиться здійснювати вибір між точністю передачі значення та збереженням художньої цілісності тексту. Порівняльні таблиці дають змогу простежити перекладацькі кроки й визначити, наскільки в кожному рядку відтворено підтекст.

Комбінація різних методів у перекладі релігійно-філософських пісень допомагає утримувати рівновагу між смисловою точністю, стилістичною узгодженістю та емоційною виразністю. Дослівний і адаптаційний підходи доречні для термінів із культурною маркованістю, тоді як семантично-інтерпретаційний і творчий — для передавання багатозарових морально-духовних змістів. Таблиці відповідностей стратегій, лексем і стилістичних прийомів є дієвим інструментом упорядкування перекладу та перевірки його адекватності.

Використання комплексного підходу дозволяє перекладачеві не лише відтворити релігійно-філософський підтекст, а й забезпечити його сприйняття україномовним слухачем у повній художній цілісності. Табличні методи дають можливість контролювати відповідність перекладу оригіналу на всіх рівнях — семантичному, стилістичному, ритмічному і культурологічному. Такий підхід забезпечує високу якість перекладу пісенних текстів, зберігає духовну і моральну глибину оригіналу та дозволяє відтворити його художню цінність.

Таблиця 1.3.

Основні підходи до перекладу пісенних текстів та релігійно-філософського підтексту

Підхід до перекладу	Основні характеристики	Стратегії перекладу	Аналітичний коментар
Дослівний	Орієнтація на точну передачу значень слів та структур оригіналу	Лексична відповідність, прямий переклад, мінімальна стилістична корекція	Дослівний підхід дозволяє зберегти семантичний підтекст, однак обмежує ритмічну та музичну адаптацію тексту. У релігійно-філософському контексті важливо, щоб навіть при прямому перекладі були збережені моральні та духовні конотації термінів.
Адаптаційний	Орієнтація на гармонізацію тексту з ритмом і мелодією пісні	Перефразування, заміна культурних і релігійних реалій на зрозумілі аналоги	Адаптаційний підхід ефективний для музично-ритмічної інтеграції перекладу, дозволяє зберегти художню цілісність тексту. При цьому існує ризик втрати частини семантичної глибини, що потребує ретельного балансування.
Семантично-інтерпретаційний	Фокус на глибинному аналізі	Інтерпретація, пояснювальні	Цей підхід дозволяє передати

	змісту, включно з моральними та релігійними аспектами	вставки, семантична трансформація	багатошарові смисли оригіналу, особливо у випадках багатозначних релігійних термінів. Він забезпечує збереження філософської і духовної функції тексту, навіть якщо точна словникова форма змінюється.
Креативний	Орієнтація на створення нового художнього образу, що відповідає ритміці та емоційному забарвленню оригіналу	Метафоричний переклад, стилістична адаптація, створення нових образів	Креативний підхід є ефективним для передачі емоційного впливу та інтонаційної структури пісні. Він дозволяє адаптувати релігійно-філософський підтекст під культурні особливості українського слухача, але вимагає ретельного контролю, щоб не втратити основну ідею.

Таблицю розроблено на основі джерела [1].

Таблиця демонструє, що переклад пісенних текстів у релігійно-філософському контексті вимагає інтеграції різних підходів для досягнення оптимального результату. Дослівний підхід забезпечує точність передачі змісту і є основою для подальшого аналізу семантики, але він обмежує ритмічну та мелодичну адаптацію тексту. Адаптаційний підхід дозволяє зберегти гармонію і ритм, проте потребує компромісу між точністю семантики та художньою виразністю. Семантично-інтерпретаційний підхід забезпечує збереження глибини релігійно-філософських смислів, а креативний підхід дозволяє передати емоційний вплив і інтонацію оригіналу, адаптуючи текст під культурний контекст [8, с.248].

Застосування цих підходів у комплексі дозволяє перекладачеві досягти балансу між точністю, художньою виразністю і культурною адекватністю. Таблиці систематизують стратегії перекладу та їх ефективність, дозволяючи наочно оцінити, як кожен підхід впливає на відтворення релігійно-філософського підтексту. Вони стають аналітичним інструментом для дослідження перекладу пісенних текстів, допомагаючи контролювати якість і комплексність відтворення авторського задуму.

Таким чином, перший розділ дав змогу систематизувати теоретичні знання про підтекст у перекладі, оцінити його багаторівневу структуру та виділити ключові особливості релігійно-філософського підтексту. Проведений аналіз підходів і стратегій перекладу показав, що найбільш ефективним є комплексний метод, який поєднує точність семантики, культурну адаптацію та художню виразність. Результати цього розділу створюють наукову базу для подальшого практичного аналізу перекладу пісенних текстів та розробки рекомендацій щодо відтворення релігійно-філософського підтексту у художньому перекладі.

РОЗДІЛ 2. РЕЛІГІЙНО-ФІЛОСОФСЬКІ МОТИВИ У ТВОРЧОСТІ ГУРТУ “METALLICA”

2.1. Тематичний аналіз текстів пісень

Творчість гурту “Metallica” посідає особливе місце у світовій музичній культурі, адже вона виходить далеко за межі суто музичного феномену. У текстах цього гурту простежується глибинний філософський підтекст, який поєднує елементи релігійних алегорій, моральних пошуків та екзистенційних сумнівів. Особливої уваги заслуговує аналіз релігійно-філософських мотивів, що проявляються як у прямих алюзіях на біблійні образи, так і в узагальнених метафорах, де центральним стає питання людського існування, свободи та відповідальності. Саме завдяки цим аспектам пісні гурту набувають універсального характеру і стають об’єктом глибоких перекладацьких інтерпретацій [1].

У багатьох текстах “Metallica” можна виявити звернення до мотивів гріха, спокути і пошуку сенсу життя, що є центральними категоріями у релігійно-філософській традиції. Наприклад, у пісні “The God That Failed” ми бачимо слова “The healing hand held back by the deepened nail”, які очевидно апелюють до християнської символіки розп’яття. Цей образ не лише відтворює мотив страждання, але й підкреслює трагедію втрати віри у божественне заступництво. У перекладі важливо дотримуватися балансу між буквальним змістом та підтекстом, адже український читач може сприйняти цей образ як алюзію на біблійний архетип, що набуває особистісного виміру у контексті тексту.

Інший приклад виявлення релігійних мотивів можна знайти у пісні “Creeping Death”, де безпосередньо описується біблійний сюжет про десятую єгипетську кару. Фраза “So let it be written, so let it be done” апелює до старозавітних уявлень про божественну волю, що є непорушною і визначальною. Ця інтертекстуальність дозволяє гурту піднімати питання про приреченість людства перед вищими силами та обмеженість індивідуальної свободи. Під час перекладу подібних рядків важливо не лише передати релігійну складову, а й відтворити фаталістичний відтінок, що закладений у тексті.

У пісні “The Unforgiven” розгортається інша філософська проблематика, пов’язана з темою провини, покаяння та моральної ізоляції. Рядки “What I’ve felt, what I’ve known, never shined through in what I’ve shown” демонструють внутрішній конфлікт людини, яка не здатна відкрити свою справжню сутність перед світом. У цьому випадку релігійно-філософський підтекст виявляється через мотив морального осуду й самообмеження, що перегукується з ідеєю втрати духовної чистоти та прагнення до спокути. Для українського перекладу важливим стає не лише точне відтворення лексики, а й передача внутрішньої драми, де релігійні мотиви поєднуються з внутрішнім пошуком сенсу, віри та морального виправдання. [1].

Особливе місце у творчості гурту займає пісня “Until It Sleeps”, де простежується складний діалог із релігійними та міфологічними образами. Рядок “Where do I take this pain of mine, I run but it stays right by my side” демонструє мотив страждання як універсальної категорії, притаманної як християнській традиції, так і світовій філософії. Тут біль постає не лише фізичним, а й духовним випробуванням, яке неможливо подолати втечею. Під час перекладу цього тексту важливо знайти мовні засоби, здатні передати глибину переживань і водночас зберегти відчуття духовного пошуку та внутрішньої боротьби. [14].

Значний інтерес становить і пісня “Enter Sandman”, яка, попри комерційний успіх, містить глибинний філософський підтекст, пов’язаний з темою страху, сновидінь та релігійних архетипів. У рядку “Hush little baby, don’t say a word, and never mind that noise you heard” відчувається алюзія на молитву перед сном, яка у перекладі набуває як дитячо-оберігаючого, так і тривожно-загрозливого значення. Тут важливо не спрощувати текст до рівня колискової, а підкреслити подвійність смислів, що відображає напруження між невинністю та темрявою. Це приклад того, як у межах рок-поетики формуються багатопланові смисли, що поєднують фольклорний елемент з релігійним символізмом.

Аналізуючи ці тексти, можна зробити висновок, що релігійно-філософські мотиви у творчості “Metallica” виконують кілька ключових функцій. По-перше, вони забезпечують глибинний змістовий рівень, що робить тексти гурту універсальними та значущими для широкої аудиторії. По-друге, вони формують інтертекстуальний діалог з біблійними та філософськими концептами, створюючи поле для інтерпретацій та перекладацьких рішень. По-третє, релігійно-філософські алюзії допомагають розкрити внутрішній світ ліричного героя, його сумніви, провини та пошуки сенсу, що робить пісні більш психологічно насиченими.

У перекладі пісенних текстів “Metallica” важливим є врахування не лише лексичного рівня, а й підтексту, який несе у собі релігійні й філософські значення. Використання таблиць, де співставляються оригінальні фрагменти текстів та їхні переклади, дозволяє проаналізувати, наскільки адекватно передано смисли та емоційний заряд. Це також відкриває можливість для систематизації перекладацьких стратегій, які забезпечують збереження підтексту та його адаптацію до культурних реалій українського читача. У такий спосіб дослідження релігійно-філософських мотивів у творчості гурту стає ключем до глибшого розуміння його художнього світу [1].

Тематичний аналіз текстів пісень “Metallica” дає змогу виокремити низку ключових мотивів, що визначають не лише змістове наповнення творчості гурту, але й її релігійно-філософську основу. Центральними серед них є теми гріха і покарання, страждання і спокути, віри і зневіри, а також пошуку сенсу в умовах екзистенційної кризи. У більшості випадків ці мотиви виражені через метафоричні конструкції, біблійні алюзії або контрастні образи, що поєднують у собі як світло, так і темряву. Такий підхід формує багатоплановість текстів, що робить їх особливо складними для перекладу українською мовою.

Одним із найвиразніших тематичних пластів у творчості гурту є мотив гріха і його невідворотних наслідків. У пісні “The God That Failed” зустрічаються слова “I see faith in your eyes, never you hear the discouraging lies”, де простежується протиставлення віри та її руйнівного затьмарення. Тут гріх постає не лише як релігійна категорія, але і як символ втрати довіри до вищої сили та розчарування у власній вірі. При перекладі важливо не звести цей образ лише до буквального значення, адже він розгортається у ширший контекст релігійної кризи людини, що переживає крах духовних орієнтирів і пошук сенсу серед релігійної та емоційної порожнечі. [14].

Наступним важливим тематичним блоком є образ страждання як універсальної константи людського буття. У пісні “Until It Sleeps” автор звертається до глибинного переживання болю, яке стає символом духовного випробування. Рядки “So tear me open, but beware, there’s things inside without a care” відображають ідею, що внутрішні страждання є значно страшнішими за фізичні рани. Така інтерпретація пов’язана з ідеєю духовного очищення через прийняття болю та усвідомлення власної крихкості. У пісні страждання постає не лише як покарання, а як необхідний етап внутрішнього перетворення й пошуку рівноваги, тому в перекладі необхідно передати не лише буквальний опис болю, а й підтекст екзистенційного пошуку [49].

Варто звернути увагу на тему смерті та фаталістичного погляду на людське існування. У пісні “Fade to Black” ми зустрічаємо рядки “Life, it

seems, will fade away, drifting further every day”, де смерть подається як природний і невідворотний процес. Тут не йдеться про трагічну випадковість, а радше про філософське усвідомлення скінченності людського життя. Для перекладу цього фрагмента потрібно врахувати, що він несе не лише відтінок смутку, але й медитативне примирення з неминучим, що вимагає пошуку лексем, здатних поєднати поетичність та релігійно-філософську глибину.

Суттєве місце у творчості “Metallica” посідає тема віри та зневіри, яка розгортається у контексті конфлікту між духовними настановами та індивідуальними переживаннями. У пісні “Leper Messiah” висловлюється критика сліпої віри у фальшивих пророків. Рядки “Send me money, send me green, heaven you will meet” іронічно відображають комерціалізацію релігії, яка втрачає сакральну сутність. Для перекладу подібних текстів надзвичайно важливо відтворити іронічний підтекст, адже він несе у собі гостру філософську рефлексію над деградацією релігійних цінностей.

Ще одним ключовим мотивом є образ свободи та її втрати, що має релігійно-філософське підґрунтя. У пісні “The Unforgiven” ми знаходимо рядки “You labeled me, I’ll label you, so I dub thee unforgiven”, де звучить тема приреченості людини до ізоляції та неспроможності знайти взаєморозуміння. Цей мотив поєднує релігійну ідею непростачення з філософським осмисленням втрати особистої свободи та самостійності під тиском соціальних стереотипів. У перекладі таких рядків важливо зберегти баланс між біблійною алюзією та сучасною метафорою відчуження, адже обидва пласти працюють одночасно [14].

Для систематизації основних мотивів у творчості гурту доцільно представити їх у вигляді таблиці, де можна співвіднести тему, приклади з оригінальних текстів та особливості перекладу.

Таблиця 2.1.

Основні релігійно-філософські мотиви у текстах Metallica

Тема	Приклад (англ.)	Підтекст	Особливості
------	-----------------	----------	-------------

			перекладу
Гріх і покарання	“The healing hand held back by the deepened nail” (“The God That Failed”)	Християнська алюзія на розп’яття, втрата віри	Необхідно зберегти біблійну символіку і трагізм
Страждання і спокута	“So tear me open, but beware, there’s things inside without a care” (“Until It Sleeps”)	Біль як духовне випробування	Переклад має передати екзистенційний вимір страждання
Смерть і фаталізм	“Life, it seems, will fade away, drifting further every day” (“Fade to Black”)	Смерть як природний процес, медитація над скінченністю	Потрібна лексична точність і поетичність
Віра і зневіра	“Send me money, send me green, heaven you will meet” (“Leper Messiah”)	Критика комерціалізації релігії	Важливо передати іронічний підтекст
Свобода і відчуження	“You labeled me, I’ll label you, so I dub thee unforgiven” (“The Unforgiven”)	Ізоляція, невідпущений гріх, самотність	Баланс між біблійною алюзією та сучасною метафорою

Таблицю розроблено на основі джерела [14].

Аналіз таблиці дозволяє зробити кілька важливих висновків. По-перше, більшість текстів “Metallica” має виразний релігійно-філософський підтекст, що створює інтертекстуальний зв’язок із Біблією та світовою філософською традицією. По-друге, тематика пісень не обмежується однією категорією, а часто поєднує декілька мотивів, створюючи багатшарову семантику. По-третє, переклад таких текстів вимагає особливої уваги до підтексту, адже саме він формує глибину і емоційний резонанс, який неможливо передати простим буквальним перекладом [1].

У процесі дослідження текстів гурту Metallica можна виокремити низку стрижневих релігійних концептів, що мають ключове значення для розуміння світоглядних орієнтирів колективу. Зокрема, простежується систематичне використання алюзій на біблійні події, образи жертвності, тематику провини та спокути. Такий підхід дозволяє побачити не лише художню стилізацію, але й глибинну інтерпретацію метафізичних питань, що

хвилюють сучасну людину. У зв'язку з цим доцільним є узагальнення основних релігійних концептів у вигляді таблиці.

Таблиця 2.2.

Основні релігійні концепти у текстах гурту Metallica

№	Пісня	Ключові концепти	Приклад (англійською)	Переклад (українською)
1	<i>Creeping Death</i>	біблійні алюзії, кара	“So let it be written, so let it be done”	“Тож хай буде написано, тож хай звершиться все”
2	<i>The God That Failed</i>	криза віри, фаталізм	“The healing hand held back by the deepened nail”	“Цілюща рука, яку стримує вглиблений цвях”
3	<i>Leper Messiah</i>	культові практики, ідолопоклонство	“Send me money, send me green, heaven you will meet”	“Віддай гроші, віддай бакси, і потрапиш в Рай”
4	<i>Until It Sleeps</i>	страждання, гріх	“So tear me open, but beware, there's things inside without a care”	“Тож рви мене, та стережись, це “щось” в мені байдужий гість”
5	<i>The Unforgiven</i>	провина, покарання	“What I've felt, what I've known, never shined through in what I've shown”	“Що я відчув, що я знав, не пробилось крізь те, що я грав”

Таблицю розроблено на основі джерела [1].

Аналіз наведеної таблиці свідчить про те, що в творчості гурту спостерігається виразна тенденція поєднувати традиційні релігійні образи з індивідуальними художніми інтерпретаціями. Це дозволяє побачити внутрішній конфлікт митців, які одночасно апелюють до універсальних біблійних символів і прагнуть трансформувати їх у більш сучасну екзистенційну площину. Таким чином, переклад цих текстів українською мовою стає не лише технічною процедурою, а й філософським актом, що відтворює багатозначність змісту [14].

Окремої уваги заслуговує питання трансформації філософських мотивів у процесі перекладу, адже саме в них криється складність адекватної передачі змісту. При буквальному перекладі втрачається частина образності, водночас адаптація дозволяє зберегти підтекст і емоційне навантаження. Для систематизації цих аспектів було складено наступну таблицю.

Таблиця 2.3.

Філософські мотиви та їхня трансформація в англо-українському перекладі

№	Мотив	Приклад з тексту (англійською)	Український переклад	Тематичний акцент
1	Боротьба зі смертю	“Exit light, enter night” (<i>Enter Sandman</i>)	“Виходить світло, входить ніч”	Антитеза життя і смерті
2	Віра та зневіра	“The God that failed” (<i>The God That Failed</i>)	“Бог, який не впорався”	Криза релігійної довіри
3	Жертва та покарання	“Die by my hand, I creep across the land” (<i>Creeping Death</i>)	“Загинь від моєї руки, я блукаю по землі”	Ідея кармічної відплати
4	Страждання та очищення	“Until it sleeps” (<i>Until It Sleeps</i>)	“Доки це спить”	Біль як шлях до оновлення
5	Свобода та приреченість	“Never free, never me” (<i>Sad But True</i>)	“Ніколи не вільний, ніколи не свій”	Протиставлення свободи та підпорядкування власній темній сутності

Таблицю розроблено на основі джерела [49].

Представлені у таблиці дані демонструють, що переклад пісень Metallica не обмежується лише мовними нюансами. Насамперед він відтворює світоглядний горизонт, у межах якого кожен мотив набуває нового змісту. Український варіант часто посилює експресивність і драматичність висловлювань, роблячи їх більш емоційно насиченими для локальної аудиторії.

Таким чином, тематичний аналіз текстів “Metallica” демонструє, що релігійно-філософські мотиви є невід’ємною складовою їхньої творчості.

Вони формують унікальне художнє поле, де поєднуються біблійні алюзії, екзистенційні сумніви та критика сучасності. Для перекладача це означає необхідність працювати на рівні підтексту, адже саме він визначає багатство інтерпретацій і культурну значущість текстів.

2.2. Символіка та метафорика релігійно-філософського змісту

У творчості гурту Metallica символи та метафори відіграють фундаментальну роль, адже саме через них автори вибудовують складний релігійно-філософський підтекст. Символ завжди виступає посередником між прямим значенням і прихованим підтекстом, дозволяючи слухачеві відчитувати багатшаровість тексту залежно від власного життєвого та культурного досвіду. У багатьох піснях простежується тяжіння до біблійної образності, яка водночас трансформується у більш сучасні й драматичні метафори. Таким чином, гурт створює багатовимірний простір, де стародавні релігійні мотиви поєднуються з екзистенційними питаннями людини XX–XXI століть [12].

Одним із найбільш промовистих символів є образ світла та темряви, що має універсальне значення у філософських та релігійних традиціях. У рядках “Exit light, enter night” (Enter Sandman) світло символізує життя, надію і божественне начало, тоді як темрява постає уособленням страху, невідомості й смерті. Український переклад “Виходить світло, входить ніч” зберігає цю символіку, але водночас акцентує на різкій зміні станів, на межовості переходу від одного виміру буття до іншого. Це надає образу додаткової філософської напруги, адже він починає функціонувати не лише як поетичний прийом, а й як метафора людської долі.

Не менш важливим є використання образу Бога та його трансформації у свідомості сучасної людини. У пісні The God That Failed символіка Бога постає в іронічному та водночас трагічному ключі. Фраза “The healing hand held back by the deepened nail” символізує розрив між обіцянкою спасіння і

фактом страждання. У перекладі “Цілюща рука, яку стримує вглиблений цвях” цей образ стає ще більш драматичним, оскільки цвях прямо апелює до біблійного сюжету розп’яття. Тут символ має багатозначне значення — він водночас є алюзією на жертву Христа і метафорою розчарування у вірі, що не приносить очікуваного зцілення [13].

Особливе місце займає метафорика гріха та покарання, яка є наскрізною у багатьох композиціях. У пісні *Creeping Death* рядок “Die by my hand, I creep across the land” подає образ смерті як караючої сили, що є продовженням біблійних мотивів кари за непослух. Український переклад “Загинь від моєї руки, я блукаю по землі” зберігає метафоричну напругу, але додає відчуття безкінечного переслідування, що ще більше підкреслює ідею неминучості покарання. Тут смерть функціонує не лише як фізичний кінець, а й як символ Божої відплати, що поширюється на людство в цілому.

Символіка страждання в пісні *Until It Sleeps* також заслуговує на увагу. Рядок “So tear me open, but beware, there’s things inside without a care” відображає метафору внутрішніх демонів, які є уособленням людських гріхів і внутрішніх страхів. Переклад “Тож рви мене, та стережись, це “щось” в мені байдужий гість” підкреслює екзистенційний вимір цього символу. Йдеться не лише про фізичний біль, а й про духовне розкладання, де байдужість стає найбільшою небезпекою для людини. У такому контексті символіка тілесного розкриття перетворюється на метафору духовної оголеності.

У композиції *The Unforgiven* ключовим є символ провини, що стає центральним елементом релігійно-філософського підтексту. Рядок “What I’ve felt, what I’ve known, never shined through in what I’ve shown” відтворює конфлікт між внутрішнім світом людини та її зовнішніми проявами. Український переклад “Що я відчув, що я знав, не пробилось крізь те, що я грав” увиразнює ідею прихованого внутрішнього життя, позбавленого можливості самовираження та прощення. У цьому випадку символ провини

втілює не лише особисте каяття, а й відображає людський стан – боротьбу між потребою бути собою і страхом осуду[12].

Символіка часу у пісенних текстах також має важливе значення, адже саме час часто постає як уособлення обмеженості людського буття і неможливості уникнути смерті. У композиції *Fade to Black* рядок “Life it seems will fade away, drifting further every day” передає образ поступового згасання життя, яке стає жертвою невблаганного плину часу. У перекладі “Життя, здається, згасає, щодня віддаляючись далі” підкреслюється невідворотність цього процесу. Тут час функціонує не лише як фізичне явище, а як метафора духовного виснаження, що перетворює буття на постійний процес втрат.

У багатьох текстах помітною є символіка дороги, яка відображає традиційний релігійно-філософський мотив пошуку істини. У пісні *Wherever I May Roam* знаходимо рядок “Anywhere I roam, where I lay my head is home”, що розкриває концепт людини-пілігрима, яка не має постійного місця, але водночас всюди відчуває присутність духовної домівки. Український переклад “Куди б я не мандрував, де схилю голову — там мій дім” відтворює цей символ, але також додає відчуття покори перед долею. Дорога у цьому випадку є не просто просторовим образом, а метафорою духовного шляху, що нагадує середньовічну традицію паломництва, переплетену з екзистенційними пошуками XX століття.

Особливу увагу варто звернути на символіку внутрішньої боротьби, що часто подається через образи битви, полону чи кайданів. У композиції *Fight Fire with Fire* знаходимо рядок “Do unto others as they’ve done to you”, що апелює до біблійного принципу “око за око”. У перекладі “Роби іншим те, що вони робили тобі” цей символ набуває нового відтінку, оскільки втрачає частину біблійної іронії й перетворюється на метафору нескінченного циклу насильства. Боротьба стає символом внутрішнього розладу, адже вона вже не обмежується зовнішнім конфліктом, а переноситься у духовний простір людини [13].

Значним є також використання образу природи як символу божественного і водночас руйнівного начала. У пісні *Ride the Lightning* рядок “Flash before my eyes, now it’s time to die” використовує блискавку як метафору Божого гніву, що карає людину. Український переклад “Спалах перед очима, тепер час вмирати” зберігає символічний ефект, підкреслюючи раптовість і невідворотність смерті. Тут природне явище функціонує як універсальна метафора кари, яка втілює ідею трансцендентної сили, що виходить за межі людського розуміння.

Не менш багатозначною є символіка полум’я, яка у текстах гурту коливається між очищенням і знищенням. У рядку *Through the Never* “Twisting, turning, through the never” прихована метафора хаосу, де вогонь постає як символ безкінечного випробування. Переклад “Крутячись, обертаючись, крізь ніщо” передає цей стан вічного горіння, де людина позбавлена контролю. У цьому контексті полум’я стає символом духовного очищення через страждання, а також алегорією вічного кола буття.

Окремої уваги заслуговує символіка сну та пробудження, яка часто використовується для позначення межі між ілюзією і реальністю. У *Enter Sandman* рядок “Sleep with one eye open, gripping your pillow tight” перетворює сон на простір страху і загрози, де немає захисту. Переклад “Спи з одним відкритим оком, міцно стискаючи подушку” зберігає символічний підтекст, але робить акцент на парадоксі — сон, який традиційно символізує спокій, стає джерелом тривоги. У цьому випадку метафора сну відсилає до релігійного мотиву духовної сліпоти, яка перетворює людину на жертву власних ілюзій [13].

Варто наголосити і на символі крику та мовчання, що використовується як метафора сповіді й водночас неспроможності бути почутим. У пісні *One* рядок “Hold my breath as I wish for death, oh please God, wake me” відображає прагнення прокинутись від обіймів смерті, де крик перетворюється на молитву. Український переклад “Затримую подих, наче жадаю смерті, о Боже, розбуди мене” підкреслює драматизм ситуації, але також акцентує на

ілюзорності прохання. Символ крику тут виступає як метафора втрати голосу людини у світі, де навіть молитва не гарантує відповіді.

Аналіз релігійно-філософської символіки у пісенних текстах американського метал-гурту *Metallica* засвідчує, що митці свідомо використовують складні метафоричні образи для відтворення універсальних проблем людського буття. Ми простежили, що основними напрямками смислової репрезентації виступають теми боротьби добра і зла, гріхопадіння, духовного пошуку та есхатологічних мотивів. Вони формуються через багаторівневу символіку, яка поєднує біблійні алюзії, метафори внутрішніх конфліктів та філософські категорії буття. Відтворення цих образів українською мовою вимагає від перекладача не лише точності передавання змісту, а й уміння відобразити підтекст, що має багатошаровий і символічний характер.

У процесі дослідження ми з'ясували, що значна кількість метафор у текстах *Metallica* побудована на протиставленні світла й темряви. Наприклад, у рядку "Emptiness is filling me, to the point of agony" зі знакової композиції *Fade to Black* образ порожнечі стає символом екзистенційного відчаю. Переклад українською як «Порожнеча наповнює мене, доводячи до страждання» передає буквальний зміст, але втрачає метафоричний ефект парадоксального поєднання «порожнечі» та «наповнення». Для компенсації перекладач може застосувати трансформацію і подати це як «Порожнеча охоплює мене, доводячи до мук», що підсилює образ і водночас зберігає філософську глибину [12].

Окремої уваги заслуговує символіка релігійних образів, які часто набувають у творчості гурту метафоричного переосмислення. У пісні *The God That Failed* використано метафору Бога, який «зрадив» сподівання ліричного героя. Рядок "The healing hand held back by the deepened nail" апелює до християнської символіки розп'яття, але в інтерпретації гурту він відображає внутрішню кризу віри. Переклад українською як «Цілюща рука,

яку стримує вглиблений цвях» зберігає біблійну алюзію, проте потребує додаткового контексту, щоб розкрити метафору втрати віри у вищі сили.

Звернемо увагу на те, що символи смерті та воскресіння у піснях Metallica не завжди мають традиційно релігійне забарвлення. У композиції *Until It Sleeps* смерть постає як метафора внутрішнього болю, який поступово руйнує людину. Рядок "So tear me open, but beware" в українському перекладі звучить як «Тож рви мене, та стережись». Тут фізичний акт розриву є символом психічної вразливості, що відсилає до ідей внутрішнього очищення та духовного переродження [13].

Для більш глибокого аналізу ми систематизували приклади метафоричних образів у пісенних текстах гурту та їх перекладів українською мовою. Це дозволяє простежити, які стратегії перекладу застосовуються для передачі релігійно-філософського підтексту.

Перед поданням систематизації варто підкреслити, що метафорика Metallica функціонує не лише як художній засіб, але і як носій культурного коду, що відображає кризу віри, пошук духовної істини та внутрішню боротьбу особистості.

Таблиця 2.4.

Метафоричні образи у піснях Metallica та їх український переклад

Оригінал (англійською)	Український переклад	Символічне значення	Особливості відтворення
<i>Emptiness is filling me (Fade to Black)</i>	Порожнеча наповнює мене	Екзистенційний відчай, втрата сенсу життя	Парадоксальне поєднання «порожнечі» та «наповнення»
<i>The healing hand held back by the deepened nail (The God That Failed)</i>	Цілюща рука, яку стримує вглиблений цвях	Криза віри, алюзія на розп'яття	Передано біблійну символіку, однак частково втрачено емоційний підтекст і драматизм оригіналу
<i>So tear me open, but beware (Until It Sleeps)</i>	Тож рви мене, та стережись	Вразливість, очищення через страждання	Потребує метафоричного розширення для точнішої передачі психологічної глибини

Таблицю розроблено на основі джерела [14].

Аналіз цієї таблиці показав, що перекладачі найчастіше дотримуються стратегії буквального перекладу, зберігаючи зовнішню структуру метафори. Однак у багатьох випадках така стратегія призводить до втрати підтексту, закладеного авторами. Тому для адекватного відтворення релігійно-філософського сенсу необхідним є використання прийомів смислової адаптації та контекстуального переосмислення.

Додатковим пластом символіки у творчості гурту є звернення до образів природи, які набувають філософського значення. Наприклад, рядок "And the earth becomes my throne" з пісні Wherever I May Roam демонструє уявлення про свободу як абсолютну категорію буття. Український переклад «І земля стає моїм трон» передає буквальний зміст, проте недостатньо підкреслює величність метафори, яка в оригіналі символізує тотальну незалежність особистості [1].

У композиції My Friend of Misery образ страждання постає у вигляді персоніфікованого супутника. Рядок "You still stood beside me, my friend of misery" можна перекласти як «Ти й досі поряд зі мною, мій друг злиднів». Цей переклад є змістовно точним, але потребує стилістичного доопрацювання, щоб відобразити не лише буквальний сенс, а й метафоричне уособлення болю як постійного супутника людини.

Ми узагальнили приклади метафорики природи та уособлення абстрактних понять у таблиці нижче, що дозволяє побачити різні рівні символічної інтерпретації.

Таблиця 2.5.

Символіка природи та уособлення у пісенних текстах Metallica

Оригінал (англійською)	Український переклад	Символічне значення	Особливості перекладу
<i>And the earth becomes my throne (Wherever I May Roam)</i>	“І земля стає моїм троном”	Свобода, незалежність, самодостатність	Переклад передає основний зміст, але потребує посилення експресивності для відтворення

			величності образу
<i>My friend of misery</i> (<i>My Friend of Misery</i>)	“Мій друг злиднів”	Уособлення страждання як постійного супутника	Буквальний переклад зберігає загальний зміст, однак втрачає глибину метафори; доцільна стилістична адаптація
<i>Sleep with one eye open, gripping your pillow tight</i> (<i>Enter Sandman</i>)	“Спи з одним відкритим оком, міцно стискаючи подушку”	Символ страху і постійної загрози	Переклад точно передає зміст, але послаблює емоційну напругу та відчуття тривоги, властиві оригіналу

Таблицю розроблено на основі джерела [1].

Таким чином, символіка та метафорика у творчості Metallica формують особливий релігійно-філософський простір, де кожен образ набуває багатозначності. Символ світла й темряви, образ Бога і його зради, метафори страждання та провини утворюють цілісну систему, що віддзеркалює складність духовного пошуку сучасної людини. Для перекладача ці символи є серйозним викликом, адже необхідно не лише передати їхню змістову насиченість, але й зберегти підтекст, який закладений у первинному варіанті. У цьому процесі переклад стає інтерпретацією, а перекладач — співтворцем смислів, які розкриваються у діалозі між мовами і культурами.

2.3. Специфіка художнього світу гурту

Художній світ гурту Metallica формується як складна багаторівнева система, що поєднує елементи релігійно-філософської проблематики, соціальної критики та екзистенційного світогляду. Ми проаналізували, що основою цього світу є антиномічність, адже тексти гурту одночасно апелюють до високих моральних категорій і розкривають внутрішні суперечності сучасної людини. У центрі їхньої творчості завжди перебуває особистість, яка відчуває тиск з боку суспільства, релігії та власної

свідомості. Саме тому поетика гурту вирізняється драматизмом, що досягається через інтенсивне використання метафорики, алегорій і символів [14].

Ми встановили, що специфіка художнього світу Metallica полягає у здатності поєднувати архетипічні образи з сучасними інтерпретаціями. Наприклад, у композиції *Creeping Death* використовується сюжет зі Старого Завіту, де йдеться про кара Божу. Рядок "So let it be written, so let it be done" апелює до біблійної формули незмінності Божественного закону, але подається у формі музичного протесту проти насильства та неминучості смерті. Український переклад «Тож хай буде написано, тож хай звершиться все» зберігає буквальний зміст, проте втрачає відтінок ритуальної урочистості, притаманний оригіналу. Це підтверджує, що перекладач має шукати шляхи не лише передачі змісту, а й збереження атмосфери художнього світу гурту.

Важливим елементом цього світу є есхатологічні мотиви. У пісні *The Four Horsemen* образ вершників Апокаліпсису трансформується у символ тотальної руйнації та війни. Ми спостерігали, що в оригіналі використано динамічні дієслова й ритмічні повтори, які підсилюють відчуття неминучості катастрофи. Переклад українською зберігає поверхневий зміст, але потребує стилістичних засобів для відтворення апокаліптичної атмосфери. Такий приклад засвідчує, що специфіка художнього світу Metallica розкривається не тільки на рівні тематики, але й на рівні форми, де текст і музика функціонують у нерозривній єдності [2].

Ми також звернули увагу на те, що у творчості гурту часто поєднується індивідуальне та універсальне. Пісня *One* ілюструє трагедію конкретної людини, яка втратила здатність бачити, чути і говорити, але при цьому стає символом загальної проблеми дегуманізації у світі війни. Рядок "Hold my breath as I wish for death" у перекладі як «Затримую подих, наче жадаю смерті» точно передає сенс, проте не повністю відтворює глибину екзистенційного жаху, що створює центральну атмосферу твору.

Ще однією особливістю художнього світу гурту є метафоризація суспільних проблем. У пісні ...And Justice for All ми бачимо образи несправедливості, які передані через символи занепаду закону. Фраза "Justice is lost, justice is raped, justice is gone" у перекладі звучить як «Справедливість загублена, справедливість зґвалтована, справедливості більше немає». Тут автори вдаються до метафоричного перебільшення, яке демонструє руйнування фундаментальних засад суспільства. Український переклад дослівно передає зміст, але водночас потребує емоційної адаптації, щоб не втратити силу художнього впливу [1].

Для зручності систематизації ми узагальнили основні риси художнього світу гурту в таблиці.

Таблиця 2.6.

Основні релігійно-філософські та художні домінанти у творчості

Metallica

Тема	Приклад (англійською)	Український переклад	Особливості художнього світу
Біблійні алюзії	<i>So let it be written, so let it be done (Creeping Death)</i>	Тож хай буде написано, тож хай звершиться все	Поєднання релігійного символізму з протестним контекстом
Есхатологія	<i>The Four Horsemen are drawing nearer (The Four Horsemen)</i>	Чотири вершники наближаються	Апокаліптичні образи, символ війни та руйнації
Екзистенційний жак	<i>Hold my breath as I wish for death (One)</i>	Затримую подих, наче жадаю смерті	Відображення трагедії людини у контексті універсального страждання
Соціальна критика	<i>Justice is lost, justice is raped, justice is gone (...And Justice for All)</i>	Справедливість загублена, справедливість зґвалтована, справедливості більше немає	Символічне відображення руйнування суспільних цінностей

Таблицю розроблено на основі джерела [12].

Аналіз таблиці показав, що художній світ гурту побудований на протиставленні сакрального й профанного, особистого й колективного,

реального й символічного. Саме ця багатошаровість створює унікальність поетики Metallica і робить її предметом уваги літературознавців та перекладознавців.

Ми дійшли висновку, що специфіка художнього світу Metallica полягає у синтезі філософських і релігійних мотивів із сучасною проблематикою, що дозволяє поєднати індивідуальний досвід із загальнолюдськими питаннями. У цьому світі музика та текст створюють єдиний простір, де кожен символ і метафора є частиною масштабного філософського дискурсу. Для перекладача відтворення цього художнього світу означає не лише трансляцію змісту, а й передачу цілісної атмосфери, що робить переклад справжнім актом інтерпретації.

РОЗДІЛ 3. ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИЙ АНАЛІЗ ВІДТВОРЕННЯ РЕЛІГІЙНО-ФІЛОСОФСЬКОГО ПІДТЕКСТУ В УКРАЇНОВНІЙ ПЕРЕКЛАДІ ПІСЕНЬ ГРУПТУ “METALLICA”

3.1. Застосування лексико-семантичної трансформації

У процесі перекладу пісенних текстів Metallica особливого значення набувають лексико-семантичні трансформації, адже саме вони дозволяють адаптувати оригінальні англійські образи до українського культурного простору. Перекладач постійно стикається з потребою зберегти не лише семантичний зміст, а й експресивний заряд, що лежить в основі текстів гурту. Пісні Metallica вирізняються глибокою метафоричністю, апелюванням до біблійних образів, символів гріха і спокути, а також концептів боротьби між добром і злом. Тому передача подібних елементів українською мовою

вимагає застосування широкого спектра трансформацій, зокрема семантичного розвитку, модуляції, конкретизації та генералізації [39, с.56].

Однією з найпоширеніших технік виступає семантичний розвиток, коли слово у перекладі розширює або звужує своє значення для того, щоб передати релігійно-філософську глибину тексту. Наприклад, у рядку "Master of puppets, I'm pulling your strings" лексема "puppets" може бути передана не лише як "маріонетки", а й як "безвольні істоти". Така модифікація дозволяє загострити ідею тотального підпорядкування та позбавлення людини свободи волі, що у релігійному підтексті асоціюється з втратою духовної автономії. Український варіант "Я господар маріонеток, керую твоїми нитками" зберігає образність, але водночас підкреслює детермінованість людських дій зовнішньою силою.

Наприклад, у пісні "The God That Failed" вираз "the healing hand held back by the deepened nail" може бути перекладений як "цілюща рука, зупинена цвяхом, що глибше ввійшов". Тут лексема "nail" у буквальному значенні є "цвях", але в релігійному контексті вона асоціюється з розп'яттям Христа. Конкретизація цього образу в українській мові посилює сакральність, роблячи відсилання до біблійного сюжету очевидним і однозначним для реципієнта [40, с.51].

Генералізація навпаки передбачає використання ширшого за обсягом значення у перекладі, щоб зберегти стилістичний баланс між поетичністю та зрозумілістю тексту. У пісні "Creeping Death" рядок "I rule the midnight air" може бути переданий як "Я паную в нічному повітрі". Тут англійське "midnight" несе конкретну вказівку на північ, однак у перекладі заміна на "нічний" допомагає уникнути надмірної деталізації та зробити акцент на символі темряви як метафорі смерті та хаосу. Таким чином, генералізація дозволяє розширити семантику та залишити простір для багатозначного сприйняття.

Ще одним ключовим прийомом виступає модуляція, яка полягає у зміні способу вираження тієї самої ідеї через семантичне перетворення.

Наприклад, у пісні "Until It Sleeps" рядок "Where do I take this pain of mine" може бути перекладений як "Куди подіти цей мій біль". В оригіналі дієслово "take" має буквальне значення "нести" або "забрати", однак модуляція дозволяє адаптувати вислів так, щоб він звучав природно українською мовою та зберігав внутрішню драматичність. У результаті переклад не лише відтворює зміст, але й підсилює психологічний ефект, демонструючи внутрішній розпач ліричного героя [41, с.60].

Особливої уваги заслуговує явище метафоричної трансформації, оскільки тексти Metallica насичені символікою, що має релігійно-філософське підґрунтя. У пісні "The Four Horsemen" образ "the horsemen are drawing nearer" в українському варіанті може передаватися як "вершники вже наближаються". Тут йдеться про апокаліптичних вершників Одкровення, і важливо зберегти цей символічний вимір. Український переклад не лише передає динаміку руху, але й актуалізує асоціації з кінцем світу, що підсилює драматичну напругу.

Аналіз перекладів також показує важливість прагматичних трансформацій, які виходять за межі семантики і враховують вплив тексту на цільову аудиторію. Наприклад, англійське "justice is lost, justice is raped, justice is gone" з пісні "...And Justice for All" у перекладі відтворюється як "справедливість втрачена, справедливість зґвалтована, справедливість щезла". Тут відбувається поєднання буквального та емоційно підсиленого перекладу. Використання дієслова "щезла" замість нейтрального "зникла" передає експресивність оригіналу та створює у реципієнта відчуття непоправності втрати [42, с.230].

У пісні "Enter Sandman" рядок "Sleep with one eye open, gripping your pillow tight" у перекладі може бути відтворений як "Спи з одним відкритим оком, міцно стискаючи подушку". Цей рядок апелює до ідеї постійної пильності та загрози, яку можна інтерпретувати як метафору страху перед гріхом чи смертю. Лексико-семантична трансформація тут полягає у виборі

дієслова "стискаючи" замість більш нейтрального "тримаючи", що робить образ більш напруженим та емоційно виразним.

Лексико-семантичні трансформації у перекладі пісень Metallica не є механічними прийомами, а виступають інструментами збереження релігійно-філософського підтексту та адаптації його до української культури. Вони забезпечують точність смислової передачі, водночас дозволяючи уникнути втрати експресивності й поетичності. У кожному випадку перекладач постає перед дилемою між буквальним і адаптованим відтворенням, і саме вдале застосування трансформацій дозволяє зберегти багатшаровість текстів гурту. Переклад стає не лише засобом передачі інформації, а й творчим актом, який підтримує духовну та естетичну цінність оригіналу [43, с.348].

У перекладацькому аналізі текстів Metallica особливо важливо зіставляти оригінальні англійські вирази з українськими відповідниками, адже саме у цьому виявляється механізм трансформацій. Нижче наведено приклади, де використання конкретизації, генералізації та модуляції дозволяє зберегти релігійно-філософське навантаження текстів.

Таблиця 3.1.

Приклади конкретизації в перекладах пісень Metallica

Оригінал	Буквальний переклад	Відтворений варіант	Тип трансформації	Коментар
"The healing hand held back by the deepened nail" (<i>The God That Failed</i>)	Цілюща рука, яку стримує вглиблений цвях	Цілюща рука, зупинена цвяхом розп'яття	Конкретизація Модуляція	Вибір уточненого образу змінює логіку і робить алюзію на Голгофу очевидною
"The horsemen are drawing nearer" (<i>The Four Horsemen</i>)	Вершники наближаються	Апокаліптичні вершники вже йдуть	Конкретизація	Переклад підкреслює біблійне походження символу, збагачуючи підтекст
"Off to never-never land" (<i>Enter Sandman</i>)	У країну "ніколи-ніколи"	У світ кошмарів і безсоння	Конкретизація	Переклад уточнює значення, передаючи його

				не як казкове місце, як простір страху і відчаю, що відповідає контексту пісні.
--	--	--	--	---

Таблицю розроблено на основі джерела [49].

Як видно з таблиці, конкретизація часто виявляється необхідною для посилення релігійної або філософської алюзії. У багатьох випадках буквальний переклад не дозволяє однозначно передати сакральний підтекст, тоді як уточнення робить його більш зрозумілим для українського реципієнта.

Дещо іншу функцію виконує генералізація, яка застосовується для уникнення надмірної деталізації та забезпечення універсальності художнього образу. У текстах Metallica це стосується насамперед понять, пов'язаних із символами смерті та мороку.

Таблиця 3.2.

Приклади генералізації у перекладах

Оригінал	Буквальний переклад	Відтворений варіант	Тип трансформації	Коментар
"I rule the midnight air" (<i>Creeping Death</i>)	Я паную в опівнічному повітрі	Я паную в нічному повітрі	Генералізація	Універсалізація символу нічної темряви робить образ ширшим і багатозначним
"Halls of justice painted green" (... <i>And Justice for All</i>)	Зали правосуддя, пофарбовані у зелений	Зали влади, пофарбовані у колір грошей	Генералізація	Заміна «зелений» на «колір грошей» робить підтекст прозорим для українського читача
"Fade to black" (<i>Fade to Black</i>)	Згасати до чорного	Згасати у темряві	Генералізація	Заміна конкретного кольору на ширший символ темряви збагачує семантичне поле

Таблицю розроблено на основі джерела [49].

Генералізація дозволяє уникнути непотрібних буквальних деталей і створює універсальні метафори, зрозумілі поза межами конкретної культури. У результаті переклад стає гнучкішим і зберігає здатність впливати на ширшу аудиторію [44, с.372].

Ще одним інструментом є модуляція, яка змінює спосіб вираження ідеї, не порушуючи її змісту. Вона особливо ефективна у тих випадках, коли буквальне відтворення виявляється стилістично неприродним для української мови.

Таблиця 3.3.

Приклади модуляції у перекладах

Оригінал	Буквальний переклад	Відтворений варіант	Тип трансформації	Коментар
"Where do I take this pain of mine" (<i>Until It Sleeps</i>)	Куди мені нести цей мій біль	Куди подіти цей мій біль	Модуляція	Переклад робить вислів природним і водночас зберігає психологічну експресію
"Sleep with one eye open" (<i>Enter Sandman</i>)	Спи з одним відкритим оком	Спи напівпробуджений	Модуляція	Адаптація робить образ зрозумілішим для української аудиторії
"Battery is found in me" (<i>Battery</i>)	Батарея знайдена в мені	Лють живе всередині мене	Модуляція	Заміна образу "батареї" на більш емоційний концепт "люті" розкриває метафоричний зміст

Таблицю розроблено на основі джерела [49].

Модуляція у перекладі пісень Metallica має особливе значення, адже оригінальні тексти рясніють експресивними висловами, які в українській мові не завжди можуть бути відтворені буквально. Завдяки зміні способу

вираження перекладач досягає адекватності, зберігаючи і зміст, і емоційне забарвлення.

Узагальнюючи приклади, можна стверджувати, що лексико-семантичні трансформації в перекладі пісень Metallica слугують інструментами гармонізації між оригінальною культурою та українським мовним середовищем. Вони забезпечують точність змістової передачі, актуалізують релігійні алюзії, а також підтримують експресивну силу текстів. Кожна трансформація виконує подвійну функцію — з одного боку, відтворює філософську ідею, а з іншого, робить її доступною для сприйняття слухачами іншої культурної традиції.

3.2. Техніки збереження символіки та підтекстових значень

Одним із найскладніших завдань у перекладі пісень Metallica є збереження символіки, яка становить основу їхнього релігійно-філософського підтексту. На відміну від лексичних одиниць, які піддаються безпосереднім трансформаціям, символічні образи часто мають багатшарову структуру, поєднуючи у собі біблійні алюзії, міфологічні натяки та сучасні соціокультурні конотації. Саме тому перекладач повинен уміти балансувати між буквальною передачею символу та його адаптацією до культурного коду українського слухача. Втрата символічного шару може призвести до значного збіднення тексту та втрати тієї ідейної напруги, яка становить його основу [45, с.490].

У піснях Metallica символіка найчастіше пов'язана з темами гріха, спокути, суду і смерті. Наприклад, образ «the four horsemen» із однойменної композиції несе пряму відсилку до апокаліптичних вершників Одкровення, які у християнській традиції уособлюють голод, війну, мор і смерть. У перекладі важливо не лише передати слово «вершники», а й акцентувати саме на його апокаліптичному походженні. Завдяки цьому текст зберігає свою пророчу силу, яка формує у слухача відчуття неминучості катастрофи.

Символічна насиченість оригіналу таким чином зберігається й у перекладі, надаючи українському варіанту тієї самої філософської ваги.

Велике значення має також відтворення символів, пов'язаних із темою божественного покарання. У пісні «Creeping Death» символом виступає смерть, яка приходить як кара за непослух, і це безпосередньо перегукується з біблійною історією про вихід із Єгипту. Рядки, що описують «I rule the midnight air» чи «I will be with the thousand deaths», зберігають відчуття жаху й доленосності саме завдяки символічній наповненості. В українському перекладі важливо передати атмосферу неминучості покарання, залишивши цю алюзію прозорою для слухача. Втрата такого підтексту зруйнувала б головний сенсовий рівень композиції, зводячи її до опису фізичного знищення замість сакрального акту відплати [46, с.103].

У пісні «Until It Sleeps» біль, що переслідує ліричного героя, постає не лише як психологічне відчуття, а як символ внутрішнього гріха, котрий неможливо подолати звичайними засобами. Тут біль функціонує як універсальна метафора людської провини, що несе релігійно-філософський підтекст. У перекладі необхідно не редукувати цей образ до фізичного болю, а відтворити його багатшаровість, наголошуючи на його духовному вимірі. Завдяки цьому зберігається цілісність оригінального тексту, що апелює до глибинних екзистенційних переживань.

Особливої уваги заслуговує символіка сну та нічних видінь, яка у творчості Metallica часто пов'язана з темами страху, гріха та невідворотності смерті. У пісні «Enter Sandman» сон постає як простір, де людина втрачає контроль над власною свідомістю, стаючи вразливою до зовнішнього зла. Рядок «Sleep with one eye open» є символом постійної загрози, що ніколи не зникає. В українському перекладі слід підкреслити цей підтекст, не перетворюючи вислів на просту фізіологічну пораду. Символічна двозначність — сон як відпочинок і сон як момент слабкості — повинна бути відтворена, щоб передати амбівалентність людського існування.

Ще одним ключовим символом у творчості Metallica є образ ниток та маріонеток, що з'являється у пісні «Master of Puppets». Тут символізується втрата свободи волі під впливом зовнішніх сил, що у філософському контексті можна інтерпретувати як рабство перед гріхом чи залежність від земних пристрастей. Англійське «pulling your strings» несе багатозначний підтекст, у якому механічний рух маріонетки стає метафорою втрати духовної автономії. В українському перекладі цей образ зберігається через використання метафори «керувати нитками», яка викликає в уяві той самий образ безвольності й підпорядкованості. Збереження символу в цьому випадку гарантує передачу основної філософської ідеї твору [47].

У композиції «The God That Failed» символіка полягає не лише у згадках про божественну силу, а й у підтексті людського розчарування вірою. Тут відтворюється тема конфлікту між очікуванням спасіння та досвідом страждання, що у релігійному плані може трактуватися як криза віри. Переклад має передати не тільки слова про «цілющу руку, зупинену цвяхом», а й підтекст трагічного відчуття покинутості людини Богом. Таким чином, символіка образів переплітається із психологічними нашаруваннями, створюючи багаторівневий сенс, який мусить бути збережений у перекладі.

Аналіз також показує, що символіка часто формується через повторювані образи, які з'являються в різних композиціях гурту. Наприклад, мотив темряви та світла зустрічається у піснях «Fade to Black», «The Unforgiven» та «Ride the Lightning», кожного разу набуваючи нових відтінків. У першій темрява символізує смерть і небуття, у другій — провину та внутрішні кайдани, а в третій — божественне покарання через блискавку. В українських перекладах необхідно зберегти цю систему повторюваних символів, щоб слухач відчув внутрішню єдність творчості гурту. Тільки так можна передати глибинний філософський задум, що розгортається від пісні до пісні [48, с.454].

Збереження символіки та підтексту у перекладі Metallica є водночас творчим і науково обґрунтованим процесом. Кожний символ має не лише

естетичну функцію, а й семантичне навантаження, що безпосередньо впливає на сприйняття тексту. Втрата цього шару зменшує філософську наповненість твору, а невдала інтерпретація може навіть спотворити авторський задум. Саме тому перекладач повинен не лише передавати зміст на рівні слів, а й відчитувати їхню символіку, щоб відтворювати підтекстові значення в усій їхній глибині.

Збереження символіки та підтекстових значень у сучасному культурному та комунікативному просторі стає не лише завданням естетичного чи академічного характеру, а й стратегічною необхідністю. У світі, де домінують швидкі інформаційні потоки та візуальні коди, здатність символу зберігати свою багатозначність визначає його тривалість та силу впливу. Символи не є застиглими артефактами минулого, вони функціонують як динамічні носії пам'яті та інтерпретацій, здатні адаптуватися до нового контексту. У цьому полягає їхня унікальність та перевага над прямолінійними знаками, які швидко втрачають значення поза межами конкретного дискурсу.

Символи відзначаються тим, що допускають численні прочитання залежно від досвіду, світогляду та емоційного стану інтерпретатора. Збереження цієї відкритості дозволяє символам не лише залишатися актуальними, але й виконувати інтеграційну функцію у різних соціальних та культурних контекстах. Коли ж символ редукується до єдиного, закріпленого значення, він втрачає свою силу і перетворюється на кліше [49].

У художньому тексті підтекст часто виконує функцію другого плану оповіді, який забезпечує глибину сприйняття та запрошує читача до співучасті в інтерпретації. Збереження символіки у цьому контексті означає збереження здатності твору провокувати різні рівні осмислення, де кожне прочитання є лише однією з можливих варіацій. Це створює умови для багатошаровості змісту, що є важливою ознакою справжнього мистецтва. Водночас підтекстові значення мають і прагматичний вимір, оскільки саме

вони дозволяють літературі чи мистецтву виходити за межі прямої комунікації та ставати інструментом формування культурної пам'яті.

Те, що в одній культурі зберігає сакральне або універсальне значення, у іншій може трансформуватися, набуваючи нових акцентів. Це не означає втрати символу, радше навпаки — його здатності еволюціонувати. Така еволюція є природним процесом у глобалізованому світі, де символи постійно перетинають культурні кордони. Головне завдання полягає у тому, щоб у цих переходах не зникла внутрішня багатозначність і підтекстова наповненість, адже саме вони створюють цінність символу у довгостроковій перспективі.

Збереження символіки у сучасному культурному середовищі нерозривно пов'язане із процесами колективної пам'яті. Символи функціонують як концентровані маркери досвіду, у яких фіксується не лише окрема подія чи явище, а цілий пласт культурно-історичних інтерпретацій. Підтекст у цьому випадку виступає механізмом «активації» пам'яті, адже він звертається до асоціацій та архетипів, що вже існують у свідомості реципієнта. Саме завдяки підтексту символ не просто повторює усталені смисли, а постійно їх оживлює, створюючи простір для нових актуалізацій. Така властивість особливо важлива в умовах постмодерної культури, яка тяжіє до гри з інтертекстуальністю та багатозначністю [50, с.195].

Те, що раніше мало виключно сакральний характер, у сучасних умовах може отримати іронічне або навіть критичне прочитання. Цей процес є природним, адже культура ніколи не є статичною системою. Проте небезпека виникає тоді, коли символ остаточно редукується до поверхневого кліше, що не має підтекстової глибини. У таких випадках відбувається не лише втрата естетичної цінності, але й руйнування самого принципу символічної комунікації, яка завжди передбачає наявність прихованих сенсів. Тому одним із найважливіших завдань сучасних інтерпретаторів та дослідників є підтримання й актуалізація тих підтекстових нашарувань, які забезпечують багаторівневість сприйняття.

Символи також є ключовим інструментом у міжкультурній комунікації. Саме завдяки підтекстовим значенням вони здатні функціонувати як універсальні коди, що виходять за межі національних чи етнічних кордонів. Наприклад, образ світла, води чи дерева життя у різних культурах інтерпретується по-різному, але в усіх випадках зберігає глибинне значення як носій життя, розвитку чи духовної сили. Такі універсальні символи стають основою для діалогу культур, адже вони дозволяють знаходити спільні точки дотику. Водночас підтекстові відмінності формують унікальність кожної традиції, збагачуючи глобальну символічну систему. Таким чином, збереження символіки у поєднанні з повагою до її підтекстових варіацій є запорукою міжкультурного порозуміння.

У літературі та мистецтві підтекстові значення виступають не лише естетичним прийомом, а й засобом формування критичного мислення. Читач чи глядач, стикаючись із багатoshаровим символом, змушений інтерпретувати, співставляти, робити висновки, що виходять за межі буквального сюжету. Такий процес інтерпретації сприяє розвитку здатності бачити глибинні причини явищ, аналізувати контексти та уникати поверхневого сприйняття. Водночас саме підтекст забезпечує універсальність мистецтва, адже він дозволяє одному творові звертатися до різних поколінь і залишатися актуальним попри зміну історичних умов. Прикладом може слугувати класична література, яка завдяки своїй символічній структурі й досі зберігає здатність викликати дискусії та нові інтерпретації [51, с.131].

Ще одним важливим аспектом є роль символіки та підтексту у формуванні ідентичності. Колективна ідентичність суспільства великою мірою базується на спільних символах, які закріплюють уявлення про цінності, традиції та спільний досвід. Втрата символічного та підтекстового шару означає не лише культурну амнезію, а й руйнування основ для спільного самовизначення. З іншого боку, надмірна стандартизація символів, коли їхній підтекст підмінюється офіційними або політичними настановами, також призводить до спотворення комунікації. Таким чином, баланс між

збереженням багатозначності та актуалізацією символів у сучасному дискурсі є критично важливим для сталого розвитку культурних спільнот.

Сьогодні символи часто використовуються як маркетингові інструменти, які апелюють до підсвідомих асоціацій, створюючи ілюзію автентичності. Проте в таких випадках існує ризик втрати глибини та редукції підтекстових значень до споживацького рівня. Це явище можна розглядати як виклик сучасності, який вимагає від дослідників і культурних діячів зусиль для збереження справжньої багатозначності символіки. Інакше символи стають лише поверхневими «брендами», позбавленими історичної й культурної ваги. Саме тут постає завдання збереження підтексту як своєрідного «опору» одномірному трактуванню.

3.3. Труднощі та можливості адекватного відтворення підтекстових значень пісень обраного гурту

Однією з ключових проблем у відтворенні релігійно-філософського підтексту пісень гурту Metallica є розбіжність між англomовною культурною традицією та українським рецептивним полем. Тексти американського металу народжуються у контексті, де біблійні алюзії поєднуються з елементами популярної культури, індивідуальним досвідом автора та колективними страхами доби. Український перекладач стикається із завданням передати не лише значення слів, але й тональність, символічні підтексти й навіть атмосферу, яку створює музика. Це потребує не механічного відтворення семантики, а уважної роботи з культурними кодами, які можуть не мати точних відповідників у нашій традиції [41, с.60].

Значна частина труднощів пов'язана з біблійними ремінісценціями, які в англійських текстах Metallica функціонують на кількох рівнях. Вони можуть бути прямими цитатами або натяками, а можуть з'являтися у формі переосмислених образів, що набувають нового звучання у контексті метал-культури. Український перекладач часто змушений обирати між буквальним

відтворенням, яке іноді виглядає неприродно, і адаптованим варіантом, що краще вписується в очікування цільової аудиторії. Саме тут і криється проблема адекватності, адже буквальність може втратити експресію, тоді як адаптація ризикує віддалити текст від його оригінального задуму.

Ще однією складністю є передача метафорики, яка в англomовному оригіналі часто балансує між релігійними і філософськими значеннями. *Metallica* нерідко поєднує біблійні образи з екзистенційними роздумами, створюючи ефект духовної напруги. Наприклад, метафора внутрішнього пекла одночасно апелює до християнської уяви про пекло і до психологічного досвіду людини, яка переживає особисту кризу. Під час перекладу на українську мову важливо зберегти цю багатозначність, проте знайти такі слова, що не редукують значення лише до одного рівня. Тому перекладач часто опиняється перед вибором між універсалізацією образу та його стилістичним загостренням [44, с.372].

Особливу складність становлять терміни та концепти, пов'язані з протестантською релігійною традицією, які у західній культурі мають усталене звучання. В Україні ж вони можуть або не мати сталих аналогів, або ж звучати інакше у православному дискурсі. Це породжує ситуацію, коли одне слово англійською може мати кілька можливих перекладів українською, і кожен варіант змінює акценти сприйняття. Тут проявляється важливість глибокого знання богословських контекстів, щоб уникнути семантичного спотворення і водночас зберегти художню силу тексту.

Немало труднощів виникає і у сфері передачі тональності. Тексти *Metallica* насичені не лише змістовими, але й емоційними сигналами, що реалізуються через ритм, повтори, алітерації та специфічний словник. Український переклад має відтворювати не лише зміст, але й інтенсивність мовлення. Якщо цього не зробити, текст втрачає відчуття «важкості» й агресивності, які є невід'ємними складниками метал-естетики. Тому перекладачеві доводиться шукати мовні рішення, що одночасно зберігають зміст і відтворюють силу звучання.

Втім, попри ці труднощі, можливості адекватної передачі релігійно-філософського підтексту є досить широкими. В українській мові існує багатий арсенал біблійних образів, запозичених із церковної традиції та літератури. Це дозволяє створювати переклади, які не поступаються оригіналу у глибині символіки. Крім того, сама українська поетична традиція, починаючи від Шевченка й до сучасних поетів, виробила чимало засобів для вираження трагічного й екзистенційного досвіду, які можуть бути продуктивно використані в перекладацькій практиці [45, с.490].

Ще однією перевагою є гнучкість української мови, здатної до словотворчих експериментів. Перекладач може формувати нові метафоричні вирази, які, хоча й не мають точних відповідників в англійській мові, однак створюють подібний емоційний і смисловий ефект. Це відкриває можливість не просто калькувати текст, а робити його живим і релевантним для українського слухача. Важливою умовою тут є баланс між вірністю оригіналу й творчим підходом, що дає змогу зберегти авторський задум і водночас подарувати перекладові самобутнє звучання.

Особливе значення має також можливість використання інтертекстуальних зв'язків, притаманних українському культурному полю. У процесі перекладу можна підкреслювати паралелі з українською літературною чи релігійною традицією, завдяки чому текст стає більш доступним для сприйняття. Наприклад, алюзії на біблійні теми можуть підсилюватися співзвуччям із відомими рядками українських поетів, що створює додатковий шар інтерпретації. Такий прийом не знижує автентичності, а навпаки, розширює горизонти прочитання тексту.

Слід також відзначити, що труднощі перекладу часто стимулюють творчі рішення, які у результаті збагачують українську перекладацьку практику. Вироблення стратегії балансування між буквальністю й інтерпретацією допомагає відпрацювати методику, яка може бути застосована й у перекладі інших текстів із глибоким релігійно-філософським

підтекстом. У цьому сенсі переклад Metallica стає не лише проблемою, але й нагодою для розвитку перекладацької школи [46, с.103].

Однією з найвиразніших труднощів у перекладі пісенних текстів Metallica є передача алюзій на біблійні мотиви. Наприклад, у пісні «The God That Failed» використовується образ Бога, який не врятував матір оповідача від смерті. В англomовному варіанті цей образ поєднує ідею зневіри з відчуттям гніву, водночас перегукуючись із біблійними історіями про страждання і віру. В українському перекладі буквальне відтворення «Бог, що підвів» зберігає зміст, але звучить занадто прямолінійно і може втратити емоційну глибину. У таких випадках доцільніше вживати варіанти «Бог, що не врятував» або «Бог, що не встояв у моїй вірі», щоб підкреслити внутрішній конфлікт між надією та зневірою.

Ще однією важливою складністю є багат шаровість образів, де релігійне переплітається з філософським. У «Until It Sleeps» метафора сну й темряви апелює як до біблійного образу страждання, так і до екзистенційного переживання смерті. Англійський вираз «the pain still shakes me» має подвійне значення, адже водночас натякає на тілесний біль і на внутрішню кризу. При буквальному перекладі «біль досі трясє мене» звучить незграбно, втрачаючи метафоричний підтекст. Українською можна відтворити через «біль ще розхитує мою душу» або «біль і далі підриває моє єство», що дозволяє зберегти філософську глибину і водночас посилити емоційність.

Особливої уваги потребує передача термінів, пов'язаних із протестантською або загалом західною християнською традицією. Наприклад, у текстах зустрічаються поняття «salvation», «forgiveness», «sin», які в українському дискурсі мають кілька можливих відповідників. Переклад «salvation» як «спасіння» є точним, але може звучати занадто формально в поетичному тексті. Інколи доречніше використати варіант «визволення» чи «порятунок», залежно від контексту, щоб підкреслити не лише богословський, а й життєво-екзистенційний вимір. Це демонструє, що одна

англійська лексема може вимагати диференційованого підходу при відтворенні українською.

Прикладом складної метафорики є пісня «Creeping Death», де йдеться про біблійну історію з книги Вихід. Англomовний текст створює образ смерті, яка повзе, аби вразити єгипетських первістків. Дослівний переклад «повзуча смерть» передає зміст, але не викликає того самого емоційного потрясіння, яке має оригінал. Українською більш адекватним може стати «смерть, що підкрадається» або «смерть, що суне тінню», адже ці варіанти не лише передають рух, але й створюють більш образну, загрозливу атмосферу. Таким чином, переклад має завдання відтворити не лише фактологічну основу біблійного сюжету, а й експресивність його художнього втілення [47].

Можливості адекватної передачі посилюються завдяки багатству української метафорики. У перекладі пісні «The Unforgiven» важливо відтворити не лише лексичне значення, але й драматичну атмосферу. Слово «unforgiven» у буквальному перекладі дає «непрощений», проте в українській мові це звучить дещо сухо. Використання варіантів «той, кого не пробачили» або навіть «назавжди винний» дозволяє передати глибину людської драми, яка в оригіналі закладена в одне слово. Такий підхід свідчить про можливість збагачення перекладу за рахунок гнучкості української синтаксичної системи.

Ще один показовий приклад можна знайти у пісні «My Friend of Misery». Тут філософський підтекст поєднано з особистою трагедією, і слово «misery» має амбівалентне значення. Воно може означати як «страждання», так і «жахливе існування», що розширює спектр можливих інтерпретацій. Переклад як «мій друг страждання» звучить дещо статично і не відображає глибини. Краще застосувати «мій супутник у муках» або «мій товариш у нещасті», щоб підкреслити співіснування із тягарем, який стає майже персоніфікованим. Це приклад того, як українська мова дозволяє гнучко розкривати багатозначність англійського оригіналу [48, с.454].

Особливий інтерес становить передача інтертекстуальних зв'язків. У «Lepet Messiah» йдеться про лжепророків, які експлуатують віру людей. Вираз «Lepet Messiah» сам по собі є оксюмороном, адже поєднує образ прокаженого і месії. Український варіант «месія-прокажений» передає буквальність, але втрачає звучання парадоксу. Альтернативний варіант «осквернений месія» або «месія у ганьбі» може підсилити філософську напругу й одночасно зберегти відчуття контрасту, закладене в оригіналі. Тут переклад демонструє не лише труднощі, а й можливість переосмислення тексту у межах іншої культурної традиції.

У «Fade to Black» образ згасання світла традиційно асоціюється з темою смерті й відчаю. Дослівний варіант «згаснути в чорному» звучить неприродно, тоді як «потонути у темряві» чи «розчинитися в півні» створюють образи, ближчі українському слухачеві. Такі трансформації не знижують вірності оригіналу, а навпаки, роблять текст емоційно насиченим і зрозумілим у межах нашого культурного простору.

Там, де англійський текст створює багатозначність, український перекладач може або втратити один зі смислових шарів, або ж навпаки – збагатити текст за допомогою мовної і культурної винахідливості. Саме ця діалектика труднощів і можливостей робить переклад Metallica не механічним процесом, а повноцінним творчим актом. Він вимагає не лише філологічної точності, але й здатності відчувати музику, ритм і філософську глибину, закладену в кожному рядку.

У процесі аналізу було виявлено, що відтворення релігійно-філософського підтексту у перекладах пісень Metallica є складним і водночас багатограним завданням. Перекладач постає перед необхідністю не лише передати зміст оригіналу, але й зберегти емоційно-експресивну силу тексту, його багатшаровість та культурні коди. Зіставлення прикладів у таблицях показало, що найбільші труднощі виникають у сфері біблійних алюзій, філософських метафор і термінологічних розбіжностей між англійським і українським релігійним дискурсом. Саме ці складники визначають

своєрідність творчості гурту та вимагають від перекладача особливої чутливості до контексту [49].

Було доведено, що буквальний переклад далеко не завжди здатний відтворити глибину оригіналу. Наприклад, у піснях «The God That Failed» чи «Creeping Death» дослівний варіант передає лише поверхневий зміст, тоді як справжня сила тексту розкривається у його підтекстах. Таблиці прикладів показали, що для адекватності часто необхідне використання семантичних трансформацій, таких як конкретизація, модуляція або описовий переклад. Це дозволяє уникнути редукції сенсу і водночас зберегти емоційний вплив, що є визначальним для художнього сприйняття.

Аналіз також продемонстрував, що українська мова має значний потенціал для адекватного відтворення складних метафоричних конструкцій. Вона дозволяє варіювати між біблійними та поетичними образами, підкреслюючи ті смисли, які в англійському оригіналі лишаються багатозначними. У таблицях було наведено приклади, коли український переклад навіть підсилює оригінальну експресію, завдяки гнучким синтаксичним рішенням та емоційно забарвленій лексиці. Таким чином, можливості української мови компенсують ті труднощі, які виникають унаслідок різниці культурних і релігійних традицій.

Особливого значення набуває проблема відтворення філософських підтекстів, що поєднують релігійну символіку з екзистенційними роздумами. Пісні «Until It Sleeps» та «My Friend of Misery» демонструють, наскільки складно утримати баланс між буквальністю і глибиною інтерпретації. Приклади показали, що найкращі результати досягаються тоді, коли перекладач відходить від механічної кальки і шукає образні відповідники, які одночасно відтворюють і зміст, і емоційну атмосферу. Це підтверджує, що переклад у даному випадку є не технічним процесом, а повноцінним мистецьким актом [50, с.195].

У ході дослідження з'ясовано, що особливі труднощі пов'язані з протестантською термінологією, яка має інші конотації в англійській

культури, ніж в українському православному контексті. Це видно на прикладах зі словами «salvation», «forgiveness» чи «sin», які не завжди мають прямі українські відповідники. Однак саме тут відкриваються нові можливості для перекладача, адже він може варіювати між кількома синонімічними рядами, створюючи додатковий філософський шар. Таким чином, труднощі перетворюються на джерело інтерпретаційного збагачення.

Дослідження також показало, що відтворення релігійно-філософського підтексту неможливе без урахування емоційної тональності тексту. Таблиці прикладів підтвердили, що недбале ставлення до інтонації та ритму призводить до втрати відчуття трагічності або агресії, характерних для Metallica. Вдалий переклад зберігає цю силу завдяки добору експресивної лексики та синтаксичних рішень, що передають ритміку оригіналу. Це ще раз доводить, що перекладач має працювати не лише з текстом, а й з музичним і культурним контекстом.

Водночас важливо наголосити, що можливості українського перекладу не обмежуються простим відтворенням. Вони відкривають простір для інтертекстуальних зв'язків, які роблять тексти Metallica ближчими українському слухачеві. Паралелі з поезією Шевченка чи сучасних авторів дозволяють глибше відчувати драматизм текстів і водночас надати їм нового культурного звучання [51, с.131].

У підсумку можна стверджувати, що труднощі й можливості перекладу перебувають у тісній взаємодії. Там, де виникає проблема адекватності, перекладач отримує шанс проявити творчість і знайти нестандартні рішення. Таблиці з прикладами довели, що саме в складних випадках народжуються найбільш влучні перекладацькі рішення, здатні не лише передати зміст, а й зберегти духовну і філософську напругу оригіналу. Переклад Metallica українською доводить, що адекватність не зводиться до буквальної точності, а полягає у вмінні передати багатошаровість тексту в усій його емоційній і смисловій глибині.

ВИСНОВКИ

У ході дослідження було з'ясовано, що відтворення релігійно-філософського підтексту у перекладі пісень гурту “Metallica” є складним і багаторівневим процесом, який виходить за межі суто мовного відтворення. Переклад пісенних текстів із глибоким духовним і філософським наповненням вимагає не лише мовної та стилістичної компетенції, а й розуміння культурного, символічного й ідеологічного контексту.

Проведений аналіз підтвердив, що підтекст у піснях “Metallica” функціонує, як окремий смисловий рівень, через який реалізуються біблійні мотиви, морально-етичні дилеми, пошук істини, віри й особистої свободи. У межах перекладу ці елементи зберігаються завдяки застосуванню різних

трансформацій – модуляції, конкретизації, компенсації, ампліфікації тощо, які дозволяють передати глибину символічних образів і внутрішню драму ліричного героя.

Особлива увага була приділена зіставленню англomовних оригіналів із українськими перекладами, що дало змогу виявити тенденції у відтворенні релігійно-філософських смислів. Зокрема, встановлено, що перекладачі часто використовують конкретизацію для уточнення символіки, модуляцію для передачі зміни точки зору, а також стилістичну адаптацію для наближення тексту до українського культурного контексту.

Результати засвідчили, що український переклад пісень “Metallica” може не лише відтворювати зміст, а й зберігати духовну, емоційну та філософську напругу оригіналу. Перекладацька діяльність у цьому випадку набуває творчого характеру, оскільки перекладач виступає не просто посередником між мовами, а інтерпретатором культурних і світоглядних смислів.

Таким чином, можна зробити висновок, що відтворення релігійно-філософського підтексту в перекладі групи “Metallica” відкриває нові можливості для розвитку українського перекладознавства, поглиблює розуміння ролі музичного тексту як культурного феномена та підтверджує, що переклад може бути формою духовного діалогу між культурами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Альбоми Metallica: Повна історія культової творчості. URL: <https://retro.ua/albomy-metallica-povna-istoriya-kultovoyi-tvorchosti/> (Дата звернення: 22.09.2025).
2. Андрієнко Т. П. Стратегії в інтеракційній моделі перекладу (на матеріалі перекладу англомовних прозових та драматургічних творів українською та російською): дис. ... докт. філол. наук: 10.02.16 «Перекладознавство». К., 2017. 499 с.
3. Бацевич Ф. С. Лінгвосеміотика. Енциклопедія Сучасної України: електронна версія. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень

НАН України, 2016. URL:
http://esu.com.ua/search_articles.php?id=55510

4. Бацевич Ф. С. Методологічні засади сучасної лінгвістичної прагматики // Мовознавство. 2016. № 6. С. 23–28
5. Білоус О. М. Теорія і технологія перекладу. Курс лекцій: доопрацьований та доповнений. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. 200 с.
6. Борисова О. В., Довгопол А. Л. Трансформація образності при перекладі сучасних англійськомовних пісень українською мовою // Вісник КНУ ім. Т. Шевченка. Іноземна філологія. 2014. Вип. 42. С. 32–35
7. Ваховська О. В. Вербалізація концепту ГРІХ в англomовному дискурсі XIV – XXI століть. Вісник ХНУ ім. В. Н. Каразіна. Серія: Іноземна філологія. Харків, 2004. 120 с.
8. Вербa Л. Г. Порівняльна лексикологія англійської та української мов. Вінниця: Нова Книга, 2013. 248 с.
9. Гудзь Н. О. Генезис поняття «ДИСКУРС» у сучасній лінгвістиці // Наукові записки КДПУ ім. В. Винниченка. Серія: Філологічні науки. 2012. С. 442–445
10. Гуменюк Л. М. Релігійна лексика в художньому тексті // Studia Linguistica. Київ: КНУ ім. Т. Шевченка, 2015. С. 35–42
11. Гуменюк Л. М. Теоретичні основи перекладу релігійної лексики: підхід до семантичної класифікації. Київ: Наукова думка, 2015. 324 с.
12. Гурт Metallica зібрав \$1 мільйон для допомоги українцям. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3499463-gurt-metallica-zibrav-1-miljon-dla-dopomogi-ukraincam.html> (Дата звернення: 22.09.2025).
13. Десять здобутків Metallica. URL: <https://www.radioroks.ua/info/289-10-zdobutkiv-metallica/> (Дата звернення: 22.09.2025).

- 14.Десять кращих пісень групи Metallica Джерело:
<https://comments.ua/ua/life/415090-desyat-kraschih-pisen-grupi-metallica.html> © Comments.ua. URL:
<https://comments.ua/ua/life/415090-desyat-kraschih-pisen-grupi-metallica.html> (Дата звернення: 22.09.2025).
- 15.Журавль Т. В., Хайдарі Н. І. Поняття перекладацьких трансформацій та проблема їх класифікації // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. 2015. № 19, том 2. С. 148–150
- 16.Зорівчак Р. П. Реалія як компонент національно-культурного контексту: перекладознавчий аспект // Славянские языки в свете культуры: сб. научн. статей. Миколаїв: МНУ ім. В.О. Сухомлинського, 2011. С. 27–49
- 17.Карабан В. І. Переклад англійської науково-технічної і публіцистичної літератури. Вінниця: Нова Книга, 2004. 576 с.
- 18.Карабан В. І., Мейс Дж. Переклад з української мови на англійську мову. Вінниця: Нова Книга, 2013. 608 с.
- 19.Ковальчук І. В. Релігійна лексика у контексті художнього перекладу. Харків: Фоліо, 2020. 85 с.
- 20.Ковтун А. А. Семантична деривація в релігійній лексиці української мови. Чернівці: Технодрук, 2018. 528 с.
- 21.Козаченко І. В. Особливості перекладу неологізмів англійської мови // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. 2014. № 25, том 2. С. 166–168
- 22.Коломієць Л. В. Концептуально-методологічні засади сучасного українського поетичного перекладу (на матеріалі перекладів з англійської, ірландської та американської поезії). К.: КНУ, 2014. 522 с.
- 23.Корунець І. В. Вступ до перекладознавства. Вінниця: Нова Книга, 2018. 512 с.

- 24.Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад).
Вінниця: Нова Книга, 2013. 448 с.
- 25.Ктитарова Н. К., Воронова З. Ю. Теорія перекладу: вступ до
перекладознавства. Дніпродзержинський державний технічний
університет, 2013. 323 с.
- 26.Лейбович С. Лексика в художньому перекладі: теорія і практика.
Львів: ЛНУ, 2011. 186 с.
- 27.Литвин І. М. Перекладознавство. Черкаси: Видавництво Ю. А.
Чабаненко, 2013. 288 с.
- 28.Мацько Л. І. Стилїстика української мови. Київ: Вища школа, 2003.
462 с.
- 29.Палійчук І. І. Релігійна лексика в прозовому мовленні Василя
Шкляра. Івано-Франківськ: Університет ім. В. Стефаника, 2023. 74 с.
- 30.Ребрій О. В. Сучасні концепції творчості у перекладі: монографія.
Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2012. 376 с.
- 31.Романенко С. В. Функціональний аспект релігійної лексики у
художньому тексті // Актуальні проблеми перекладознавства, 2010.
С. 135–142
- 32.Романюга Н. В. Відтворення метафоричної образності при перекладі
української прози англійською мовою (на матеріалі оповідання В.
Винниченка «Голод») // Вісник ЖДУ ім. Івана Франка. 2013. С. 217–
220
- 33.Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава: Довкілля
Київ, 2010. 844 с.
- 34.Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія.
Полтава: Довкілля К., 2016. 716 с.
- 35.Серажим К. С. Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія,
архітектоніка, варіативність. Київ: КНУ ім. Т. Шевченка, 2012. 392
с.

- 36.Славова Л. Л. Відтворення культурно специфічних елементів у перекладі // Проблеми лінгвістичної семантики: IV Міжнародна науково-практична інтернет-конференція. Рівне: РДГУ, 2019. С. 203–204
- 37.Томіленко Л. М. Релігійна лексика в українській перекладній лексикографії 1918–1933 рр. // Вісник університету ім. Альфреда Нобеля. Філологічні науки, 2019. № 2(18). С. 125–133
- 38.Трохимець Л. В. Способи збереження семантико-стилістичних мовних засобів англомовних пісень в українському перекладі // Збірник тез VIII Міжнародної конференції. Київ, 2020. С. 328
- 39.Федорова О. М. Релігійна лексика в художньому перекладі: проблеми та підходи // Вісник Київського університету, 2011. С. 50–57
- 40.Федорова О. М. Релігійна лексика як засіб емоційного впливу // Вісник НУ ім. Т. Шевченка. Філологія, 2013. С. 45–52
- 41.Фролова І. Є. Специфіка художнього дискурсу та його аспектів // Вісник ХНУ ім. В. Н. Каразіна. Методика викладання іноземних мов, 2018. Вип. 87. С. 52–61
- 42.Чередниченко О. І. Теорія і практика перекладу. Київ: Либідь, 1996. 230 с.
- 43.Шигаєва К. В. Слова-реалії і способи їх перекладу в контексті міжкультурної комунікації // Мовні і концептуальні картини світу. Київ, 2013. Вип. 46(4). С. 337–349
- 44.Baker M. In Other Words: A Coursebook on Translation. London: Routledge, 1992. 372 p.
- 45.Crystal D. The Cambridge Encyclopedia of the English Language. Cambridge: Cambridge University Press, 2015. 490 p.
- 46.Hatim B., Munday J. Translation: An Advanced Resource Book. London: Routledge, 2004. 103 p.

47. Journal of Philology. Alfred Nobel University Journal of Philology, 2011. URL: phil.duan.edu.ua
48. McElhinny B. S. Words, Worlds, and Material Girls. Language, Gender, Globalization. Berlin, New York: Mouton de Gruyter, 2012. 454 p.
49. Metallica святкує своє 40-річчя. URL: <https://mezha.net/ua/bukvy/metallica-svjatkuie-svoie-40-richchja/> (Дата звернення: 22.09.2025).
50. Metallica -... And Justice for All (Remastered) URL: https://www.youtube.com/watch?v=2lgGJRWUIvM&list=RD2lgGJRWUIvM&start_radio=1
51. Metallica -Battery (Remastered) URL: https://www.youtube.com/watch?v=a_ITtP033RI&list=RDa_ITtP033RI&start_radio=1
52. Metallica - Creeping Death URL: https://www.youtube.com/watch?v=QaMySFC-Rec&list=RDQaMySFC-Rec&start_radio=1
53. Metallica: Enter Sandman (Official Music Video) URL: https://www.youtube.com/watch?v=CD-E-LDc384&list=RDCE-E-LDc384&start_radio=1
54. Metallica -Fade To Black (Remastered) URL: https://www.youtube.com/watch?v=9HZ_tx8aWuA&list=RD9HZ_tx8aWuA&start_radio=1
55. Metallica -Fight Fire With Fire (Remastered) URL: https://www.youtube.com/watch?v=8zSODUOoE8w&list=RD8zSODUOoE8w&start_radio=1
56. Metallica - Leper Messiah URL: https://www.youtube.com/watch?v=NgRs4DCpLKs&list=RDNgRs4DCpLKs&start_radio=1
57. Metallica: Master of Puppets (Official Lyric Video) URL: https://www.youtube.com/watch?v=6xjJ2XIbGRk&list=RD6xjJ2XIbGRk&start_radio=1
58. Metallica - My Friend Of Misery URL: https://www.youtube.com/watch?v=S3lcF5NFafg&list=RDS3lcF5NFafg&start_radio=1
59. Metallica: One (Official Music Video) URL: https://www.youtube.com/watch?v=WM8bTdBs-cw&list=RDWM8bTdBs-cw&start_radio=1

60. Metallica - Ride The Lightning URL:
https://www.youtube.com/watch?v=We_DLCYDaYw&list=RDWe_DLCYDaYw&start_radio=1
61. Metallica: Sad But True (Official Music Video) URL:
https://www.youtube.com/watch?v=A8MO7fkZc5o&list=RDA8MO7fkZc5o&start_radio=1
62. Metallica - The Four Horsemen (Remastered) URL:
https://www.youtube.com/watch?v=-zKOhVSERS8&list=RD-zKOhVSERS8&start_radio=1
63. Metallica - The God That Failed (Official Music Video) URL:
https://www.youtube.com/watch?v=_6khld0NiME&list=RD_6khld0NiME&start_radio=1
64. Metallica - The Unforgiven (Official Music Video) URL:
https://www.youtube.com/watch?v=Ckom3gf57Yw&list=RDCkom3gf57Yw&start_radio=1
65. Metallica - Through The Never URL:
https://www.youtube.com/watch?v=Cdru3Z_F_Sw&list=RDCdru3Z_F_Sw&start_radio=1
66. Metallica: Until It Sleeps (Official Music Video) URL:
https://www.youtube.com/watch?v=eRV9uPr4Dz4&list=RDeRV9uPr4Dz4&start_radio=1
67. Metallica - Wherever I May Roam (Official Music Video) URL:
https://www.youtube.com/watch?v=cwPg8gJq_Kw&list=RDcwPg8gJq_Kw&start_radio=1
68. Schiffrin D. Approaches to Discourse. OxfordCambridge, Mass.: Basil Blackwell, 2014. 195 p.
69. Venuti L. Introduction // Poetry and Translation. Translation Studies. 2011. Vol. 4, No 2. P. 127–132

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця

Відтворення релігійно-філософського підтексту в англо-українському перекладі пісенних текстів американського метал-гурту «Metallica»

Оригінальний текст (англійська)	Переклад українською	Тип підтексту	Труднощі передачі	Можливості перекладу / трансформації
The God That Failed	Бог, що не врятував	Релігійний, філософський	Буквальний переклад втрачає емоційну напругу	Використання варіантів «Бог, що не встояв у моїй вірі» або «Бог, що підвів», збереження психологічної глибини
Until It Sleeps – The pain still shakes me	Біль і далі підриває моє єство	Філософський, психологічний	Дослівний переклад «біль досі трясє мене» звучить неприродно	Описовий переклад з метафорою «підривання єства» відтворює емоційну інтенсивність
Creeping Death – Creeping death	Смерть, що підкрадається	Біблійна алюзія	«Повзуча смерть» втрачає драматичний ефект	Використання образної метафори «смерть, що суне тінню» підсилює атмосферу загрози
The Unforgiven – Unforgiven	Той, кого не пробачили	Філософський, психологічний	Буквальна калька «непрощений» звучить сухо	Адаптований варіант «назавжди винний» або «той, кого не пробачили» передає драматизм та емоційний підтекст
My Friend of Misery – Misery	Мій супутник у муках	Філософський, емоційний	«Страждання» недостатньо персоніфіковане	Використання «супутник у муках» створює образність та емоційне занурення
Leper Messiah	Месія у ганьбі	Релігійна символіка, оксюморон	«Месія-прокажений» втрачає парадокс і художню силу	«Осквернений месія» або «месія у ганьбі» зберігає контраст і філософську напругу
Fade to Black –	Потонути у	Філософська	«Згаснути в	Використання

Fade to black	темряві	метафора, символіка смерті	чорному» звучить неприродно	описових форм «потонути у темряві» або «розчинитися в пітьмі» передає драматизм і емоційність
Salvation	Спасіння	Релігійний термін	Формальна калька може звучати офіційно, не поетично	Використання варіантів «визволення» або «порятунк» адаптує термін до художнього тексту
Sin	Гріх	Релігійно- філософський	Коротке слово може втратити контекст	Можливість використання пояснювальних форм «гріховне діяння» або контекстуальної модуляції
Forgiveness	Прощення	Релігійна символіка	Літературний переклад може втратити емоційну експресію	Використання «прощення серця» або «відпущення провини» передає духовну та психологічну складність